

Beschrijving projecten t.b.v. AO op 13 maart 2025

PLC-projectenlijst

Algemene conclusie:

1. Gebieten:

Vier (deel)projecten opwerken tot projectplan (planning, doelbereik, instrumenten, €, organisatie):

Maasduinen/Siebgewald; Roermond-Oost; Groen als Gras; NOVEX de Peel

2. Beken:

Beekprojecten die te relateren zijn aan N2000: financiering via DHZ of SPUK2 evt. mogelijk. De rest parkeren.

- ### 3. Meten

Nitraatmeting/duurzaam schoon grondwater en biodiversiteit: geen financiering vanuit regelingen. Mogelijk als pilot irt Propositie Heuvelland.

- #### 4. Te onderzoeken

Aansluiting bij programmatische aanpak; beschikbaarheid van procesmiddelen om projectideeën uit te werken, creëren gelijk speelveld.

Ingediende projecten

projecten	pitcher	Perspectief; rijk of arm	Voorlopige bevindingen van de provincie Limburg	Bevindingen van 13 maart 2025	Conclusies
Leefbare peel met diverse deelgebieden (Gedeelde peel, Poort naar de Peel, Project VossenbergrKalis peel)	TBO's / 	Perspectiefrijk, nog niet rijp; relatie leggen met NOVEX de Peel; moet nog concreter; kijk naar bestande structuren. . Nog niet rijp. Dit moet nader procesmatig worden uitgewerkt naar de context van én NOVEX de Peel én de PLC	Opwerken en uitwerken projecten past binnen NOVEX		
Groen als Gras	LLTB/ 	gaat nauwkeurig kijken of dit kan passen bij SPUK Programma Natuur fase 2. Dit wordt nauwkeuriger geplaatst nabij N2000 en in relatie tot N2000 door Bert Vergoossen	Onderdeel propositie. Akkoord met fase 1 (al gefinancierd?), resultaat concreet projectplan (planning, doelbereik, instrumenten, €, organisatie). Evt financiering irt N2000 via SPUK2. Ook link met propositie Heuvelland.		

Weerterland, Weerterbos en Oude Graaf	Gem.Weert / [REDACTED]	Complicatie van Defensieoefenterrein. Hoort niet deze lijst. Perspectiefrijk. Verder uitwerking via NOVEX De Peel. Gaat vooralsnog van de lijst af.	Opwerken en uitwerken projecten past binnen NOVEX		
Nationaal Park De Maasduinen met diverse deelprojecten	Gem.Berge n/ [REDACTED]	Doorontwikkeling BIO-plan met transitiedoelen cf de provinciale transitie; perspectiefrijk; voorbeeld; er loopt al een proces. Verder aanscherpen naar doelbereik. En qua gouvernance. [REDACTED] gaat de diverse concretere projecten toespitsen op doelbereik N2000 en of vermindering van stikstof.	BIO-plan nu nog te breed voor financiering, wel deelprojecten verder uitwerken (bijv. Siebengewald) met link naar financieringsmogelijkheid		
Duurzaam schoon grondwater	WML / [REDACTED]	Geld nog nodig; er is nog geen financiering; perspectiefrijk; wel toespitsing op inzet → doelbereik → passendheid bij de SPUK??	Relatie met Nitraatmetingen. Nu geen financiering beschikbaar, hooguit voor deelprojecten irt N2000.		
Gebiedsontwikkeling Roermond-Oost	Roerdalen / St. Ons WCL / [REDACTED]	Perspectiefrijk; toespitsing nodig op inzet → doelbereik → SPUK [REDACTED] gaat dit toespitsen op 'connectiviteit' tussen N2000 Meinweg en N2000 Swalmdal	Perspectiefrijk, uit te werken naar doelbereik en financieringsmogelijkheden		
Haeselaarsbroek	Roerdalen / St.Ons	Idem [REDACTED] gaat dit toespitsen op connectiviteit in	Parkeren, onvoldoende info		

	WCL / [REDACTED]	het landschap direct i.v.m. vleermuizen			
Groote Molenbeek	WL / [REDACTED] [REDACTED]	Relatie met de Peel; [REDACTED] [REDACTED] werken dat verder uit en spitsen dit toe op N2000	Beekprojecten die te relateren zijn aan N2000: financiering via DHZ of SPUK2 evt. mogelijk, de rest parkeren.		
Boschbeek	WL / [REDACTED] [REDACTED]	Hoort bij Flinke Ven een beetje; [REDACTED] werken dat verder uit en spitsen het toe op N2000	Beekprojecten die te relateren zijn aan N2000: financiering via DHZ of SPUK2 evt. mogelijk, de rest parkeren.		
Vlootbeek	WL / [REDACTED] [REDACTED]	Bij Reigersbroek; dit valt niet goed te relateren aan N2000; zal als voorstel afvallen	Beekprojecten die te relateren zijn aan N2000: financiering via DHZ of SPUK2 evt. mogelijk, de rest parkeren. NB: Reigersbroek is wel opgenomen in SPUK2.		
Diverse beekdalen in Midden en Zuid Limburg (Geleenbeek, Middelsgraaf, Rode Beek te Susteren, Roggelse beek, Vlootbeek- benedenloop, Worm, Uffelse Beek, Haelensebeek, Itterbeek, Thornerbeek en Lingsforterbeek	TBO's / [REDACTED] [REDACTED]	Toespitsen op doelbereik / SPUK- waardigheid. [REDACTED] gaat kijken hoe het in relatie gezien kan worden tot N2000.	Beekprojecten die te relateren zijn aan N2000: financiering via DHZ of SPUK2 evt. mogelijk, de rest parkeren.		
Programma Stroomgebied Geul	TBO's / [REDACTED] [REDACTED]	[REDACTED] gaat kijken hoe het in relatie gezien kan worden tot N2000.	Parkeren, onvoldoende info		
Verbinding Vrakelberg – Imstenrade	TBO's / [REDACTED] [REDACTED]	[REDACTED] gaat kijken hoe het in relatie gezien kan worden tot N2000.	Parkeren, onvoldoende info		

Revitalisering Ijzerenbos	TBO's / [REDACTED] [REDACTED]	[REDACTED] ij gaat kijken hoe het in relatie gezien kan worden tot N2000.	Parkeren, onvoldoende info		
Kwaliteit Moeselpel	TBO's / [REDACTED] [REDACTED]	[REDACTED] gaat kijken hoe het in relatie gezien kan worden tot N2000.	Parkeren, wordt als projectidee ihkv PIO Weerterland opgepakt.		
Kwaliteit van het Hulsbergerbeekje	TBO's / [REDACTED] [REDACTED]	[REDACTED] gaat kijken hoe het in relatie gezien kan worden tot N2000.	Parkeren, onvoldoende info		
Limburgse Biodiversiteitsmeter	LLTB / [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]	Is landelijke systematiek; perspectiefrijk; . Dit wordt nauwkeuriger geplaatst nabij N2000 en in relatie tot N2000 door [REDACTED] [REDACTED]	Parkeren. Is doelsturing en wordt landelijk uitgerold. Nu geen mogelijkheden op financiering. Link met propositie Heuvelland.		
WaterWinst – opschaling nitraat residu metingen	LLTB / [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]	Idem; . Dit wordt nauwkeuriger geplaatst nabij N2000 en in relatie tot N2000	Past in transitieproces en in lijn met doelsturing (landelijk), link met propositie heuvelland en met project hoogproductieve landbouw (NOVEX Peel)		
Project Ravensbos	Gemeente Beekdaelen, mede namens de andere Zuid-Limburgse gemeenten	[REDACTED] gaat dit toespitsen naar N2000- gebieden	Onderdeel van Propositie Heuvelland. Parkeren; het voorstel bevat onvoldoende informatie		
Bocagelandschap	Gemeente Beekdaelen, mede namens de andere Zuid-Limburgse gemeenten	[REDACTED] gaat dit toespitsen naar N2000- gebieden	Parkeren; het voorstel bevat onvoldoende informatie		

Biobased teeltwijze met aanpassingen van de teelt	Gemeente Beekdaelen, mede namens de andere Zuid-Limburgse gemeenten	■■■■■ gaat dit toespitsen naar N2000-gebieden	Parkeren; het voorstel bevat onvoldoende informatie		
Ransdalerveld	Gemeente Beekdaelen, mede namens de andere Zuid-Limburgse gemeenten	■■■■■ gaat dit toespitsen naar N2000-gebieden	Onderdeel van Propostie Heuvelland. Parkeren; het voorstel bevat onvoldoende informatie		
Eijserbeek	Gemeente Beekdaelen, mede namens de andere Zuid-Limburgse gemeenten	■■■■■ gaat dit toespitsen naar N2000-gebieden	Parkeren; het voorstel bevat onvoldoende informatie		

Proces

1. De initiatieven die verder uitgewerkt moeten worden project/voorstel/plan, graag beschikbaar voor 1 juni 2025. Dan is er meer zicht op de programmatische (geborgde) aanpak en kunnen ze deel uitmaken van de prioritering in de gebieden.
2. Voor het uitwerken en het faciliteren van deze initiatieven, is de provincie bereid om procesgeld (ovb bestuurlijke besluitvorming) beschikbaar te stellen. Dit geldt voor de 4 gebiedsprojecten. We stellen daarnaast in de nog open te stellen regelingen voorbereidingskosten subsidiabel. Daarbij gaan we er van uit dat de initiatiefnemers ook een gedeelte van de proceskosten voor hun rekening nemen.

Bijlage met de beschrijvingen van de projecten

Naam project
Pilot Beekdalbrede aanpak Groote Molenbeek - Mariapeel
Contactgegevens initiatiefnemer(s)
Waterschap Limburg [REDACTED]@waterschaplimburg.nl [REDACTED]
Pilot Groote Molenbeek-Mariapeel <p>In zowel het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 als het Waterbeheerprogramma 2022-2027 is de Mariapeel-Groote Molenbeek aangewezen als prioritair gebied voor beekdalontwikkeling. Een integrale gebiedsaanpak moet het mogelijk maken om hier zoveel mogelijk opgaven op het gebied van klimaatbestendigheid, verbetering waterkwaliteit en het ecologische functioneren van de beken en natuurherstel van het Natura2000-gebied de Mariapeel te combineren waarbij de natuurlijke werking van het watersysteem leidend is.</p> <p>In deze pilot voeren we een combinatie van maatregelen uit. Dit doen we samen met de grondeigenaren en omwonenden in en rondom het gebied. Maar ook mede-overheden en instanties zoals provincie Limburg, Staatsbosbeheer, Gemeente Horst aan de Maas, Agrarische Belangengroep Mariapeel (ABM) en Stichting Veen zijn betrokken. Het gebiedsproces en de samenwerking met de omgeving daarin is een belangrijk onderdeel van deze pilot. Ervaringen die hierin opgedaan worden, zullen een voorbeeld zijn voor andere stroomgebieden waarbij de beekdalbrede benadering wordt opgepakt.</p> <p>De pilot past in de weg naar een robuust Limburgs watersysteem, dat is opgewassen tegen de gevolgen van klimaatverandering. De totale pilot bestaat uit drie deelprojecten. Dit zijn:</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Laggzone Kabroeksebeek
2. Subirrigatie Mariapeel
3. Doorstroommoeras Rieterdijk <p>De eerste twee projecten hebben een directe binding met nabij gelegen N2000-gebieden, en worden in dit projectformat uiteengezet. De verkenning is begonnen in 2021 en loopt tot 2028.</p> <p><u>1. Laggzone kabroeksebeek</u></p> <p>Met het ontwikkelen van een laggzone in de bovenloop van de Kabroeksebeek is het mogelijk om de natuurlijke systeemwerking te herstellen. De abrupte overgang van de Mariapeel naar de omgeving maakt plaats voor een gradiëntrijke overgang met een hoge biodiversiteit. De grondwaterstanden in de omgeving komen hoger te staan. Dit zorgt voor tegendruk voor kwelwater uit de Mariapeel. Hierdoor zijgt minder water weg uit de Mariapeel. Het (grond)waterpeil in de Mariapeel blijft daardoor hoger en stabiel. Het hoogveensysteem, wat oorspronkelijk voorkwam in het gebied, kan zich dan beter ontwikkelen. Het herstellen van de laggzone draagt hiermee dus bij aan de natuurdoelen van het Natura2000-gebied de Mariapeel.</p> <p>Resultaten:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Het realiseren van ontwikkelingen die leiden tot watersysteemherstel dat is opgewassen tegen klimaatverandering.
• Opheffen abrupte overgang van de Mariapeel naar de omgeving door het herstellen van gradiëntrijke overgangen, waardoor de biodiversiteit vergroot wordt.

- Verminderen van de wegzijging uit de Mariapeel richting de omgeving door het verhogen van de grondwaterstanden in de omgeving om tegendruk te creëren en daarmee bijdragen aan het realiseren van Natura2000-doelen
- Kennisontwikkeling op het gebied van herstel laggzone
- Draagvlak en samenwerking met betrokkenen en stakeholders in een gebiedsgerichte aanpak.

2. Subirrigatie

De Mariapeel wordt beheerd door Staatsbosbeheer. Zij werken in het N2000-gebied aan de ontwikkeling van hoogveen. Hiervoor zijn zowel in het peelgebied zelf als in de bufferzone stabiele en hogere grondwaterstanden nodig. Verkennende grondwaterberekeningen in LIWA laten zien dat het verwijderen van alle ontwatering, grondwateronttrekkingen én het stoppen van de wateraanvoer in het omliggend gebied toch nog leidt tot verdroging van het natuurgebied. Benutten van aanvoerwater om daarmee stabiele en hogere grondwaterstanden in de bufferzone en in het natuurgebied te creëren, draagt op basis van deze verkennende berekeningen dus bij aan het bereiken van de natuurdoelen van de Mariapeel.

Subirrigatie is een techniek waarbij aanvoerwater in de bodem van een gebied wordt gebracht via een ondergronds infiltrerend buizenstelsel. Het water verspreidt zich ondergronds via de drainagebuizen, waardoor de grondwaterstand onder het perceel stijgt. Met een vlottersysteem kan de pomp automatisch worden aan- of uitgeschakeld, waardoor het grondwater altijd op het juiste peil staat. Hierdoor kunnen de wortels van de planten makkelijker bij het water komen. Beregenen is dan niet meer (of minder vaak) nodig en verdroging van de bodem is verleden tijd.

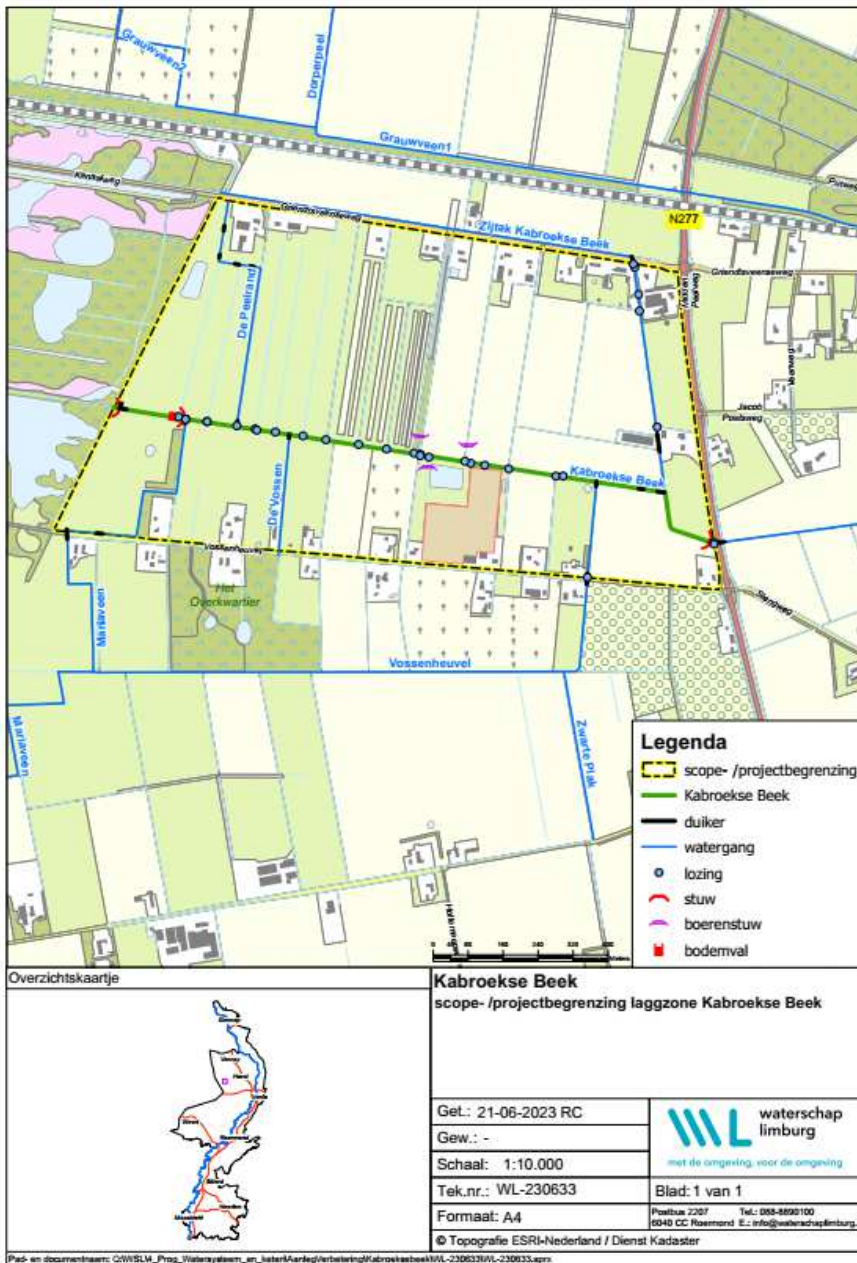
Resultaten:

- Bijdragen aan herstel N2000 en natte natuurparels
- Verminderen grondwateronttrekkingen
- Bevorderen van waterconservering
- Draagvlak en samenwerking met betrokkenen en stakeholders in een gebiedsgerichte aanpak.

Locatie pilot

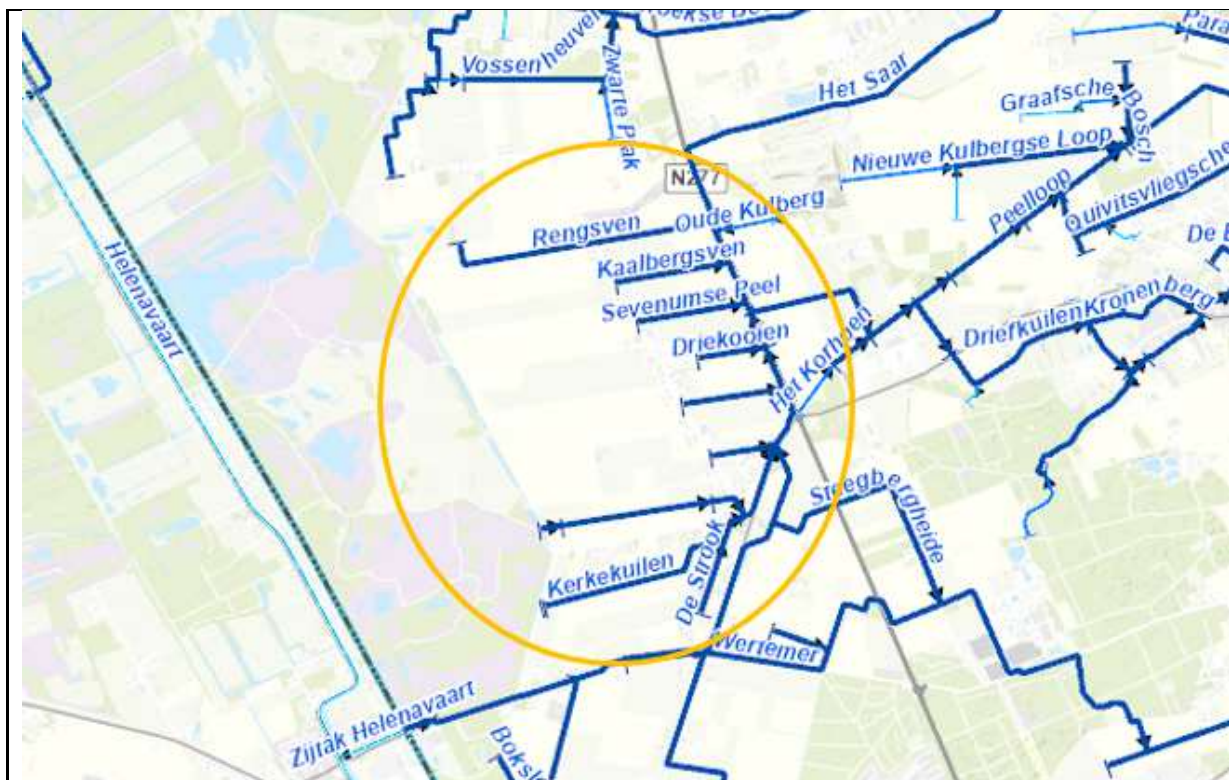
Alle deelprojecten liggen in het stroomgebied van de Groote Molenbeek en zijn op onderstaande kaarten weergegeven.

1. Laggzone kabroeksebeek

2. Subirrigatie Mariapeel

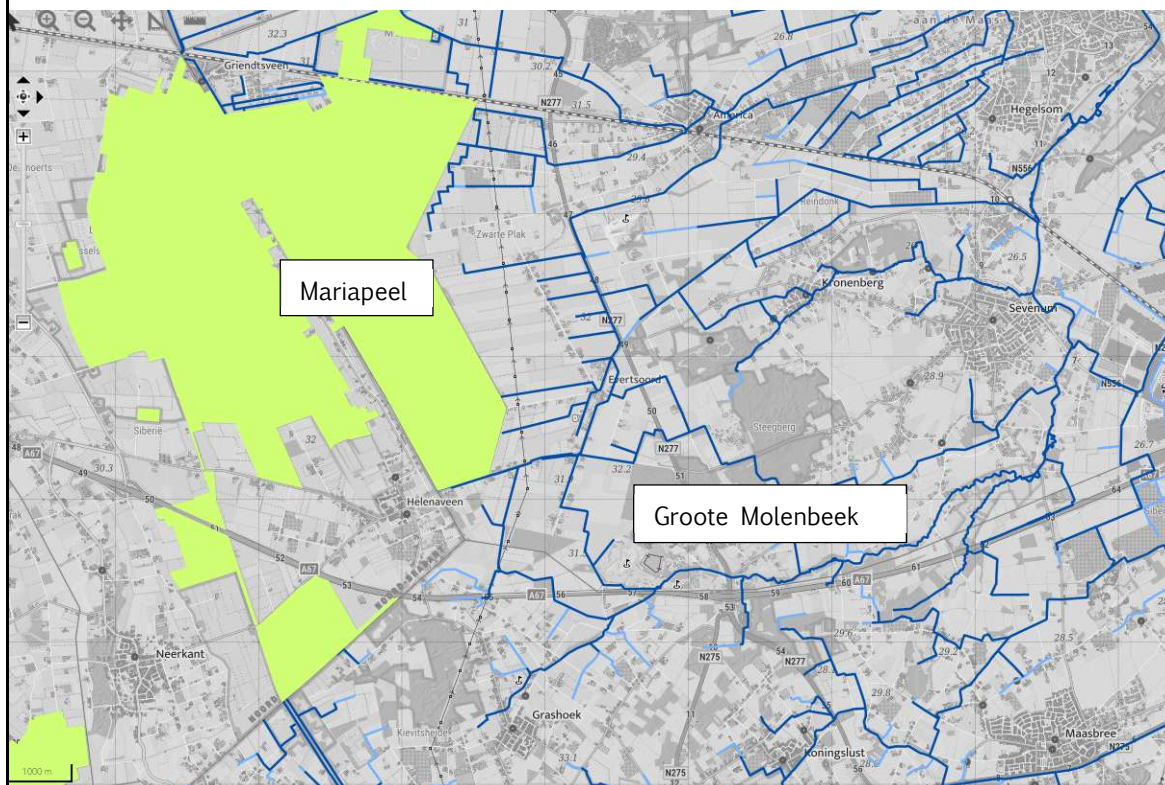

Bijdrage aan doelen natuur, water en/of klimaat

- Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen zoveel mogelijk beperken (2050)
- Hydrologische condities N2000-gebieden op orde (2027)
- Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)
- 10% groenblauwe dooradering (2050), waarvan de helft van de opgave in 2030 gerealiseerd is
- Grondwaterlichamen voldoen aan de norm voor een goede kwantitatieve toestand (2027)
- Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)
- Landelijke koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur van 0,4 – 0,8 Mton CO₂ eq en in landbouwbodems van 0,5 Mton CO₂ eq (2030) (Bomen/ bos/natuur gerealiseerd via bossenstrategie).

Onderbouwing relatie met N2000 gebieden

Advies aan provincie uit NDA:

- Klimaatverandering en (mede daardoor) een toenemende droogte in de zomer, en het onttrekken van grondwater vormen andere belangrijke knelpunten voor herstel van hoogveen. De waterstand fluctueert nog te veel om hoogveen in het gebied te laten ontstaan en vervolgens duurzaam in stand te houden.

Oordeel over de NDA en de benodigde maatregelen:

- Verbeteren van de (grond)waterstanden. De Ecologische Autoriteit constateert dat Staatsbosbeheer samen met de provincies Noord-Brabant en Limburg en de waterschappen Limburg en Aa en Maas momenteel al actief de hydrologische condities in en rond het gebied tracht te verbeteren. Zo is er een groot complex als buffer voor de waterstand ten westen van de Deurnsche Peel & Mariapeel aangelegd (Leegveld) en wordt langs de Helenavaart de grondwaterstand op perceelschaal gereguleerd. De hydrologische situatie moet echter verder verbeterd worden voor het vergroten van het areaal hoogveen.
- Verminderen van grondwateronttrekking in zone direct naast het veen. Er vindt grondwateronttrekking en ontwatering plaats op korte afstand van de restanten actief hoogveen in de Mariapeel. Dit heeft negatieve gevolgen voor de grondwaterstanden in het natuurgebied, zeker in droge periodes en al helemaal als de verdroging in de toekomst toeneemt door klimaatverandering. Het uitzakken van de freatische grondwaterstand in de zomer belemmert het herstel en heeft zeer waarschijnlijk reeds bijgedragen aan de verslechtering. Het verminderen van onttrekkingen is benoemd in de NDA als 'aanvullende maatregel', maar de Ecologische Autoriteit adviseert om deze maatregel zo snel mogelijk en volledig uit te voeren voor het voorkomen van (verdere) verslechtering.

Wel is essentieel om aanvullend inzicht te verschaffen in:

- Grondwaterstanden, en daarvan afgeleid het verschil tussen hoogste en laagste grondwaterstand. Dergelijke gegevens zijn deels openbaar en kunnen deels worden afgeleid uit verrichte onderzoeken en monitoringsgegevens.
- Waterkwaliteit. Voor hoogveen is zeer voedselarm water nodig. De waterkwaliteit lijkt negatief beïnvloed te worden door nutriënten en gewasbestrijdingsmiddelen, wat mogelijk negatieve

effecten heeft op de voedselbeschikbaarheid van de dodaars. Deze informatie is nu niet precies in beeld

Onderstaande projecten dragen bij aan de doelen en de benodigde maatregelen zoals gesteld in de NDA:
 Subirrigatie: Verkennende grondwaterberekeningen in LIWA laten zien dat het verwijderen van alle ontwatering, grondwateronttrekkingen én het stoppen van de wateraanvoer in het omliggend gebied toch nog leidt tot verdroging van het natuurgebied. Benutten van aanvoerwater om daarmee stabiele en hogere grondwaterstanden in de bufferzone en in het natuurgebied te creëren, draagt op basis van deze verkennende berekeningen dus bij aan het bereiken van de natuurdoelen van de Mariapeel.

Laggzone: Met het ontwikkelen van een laggzone in de bovenloop van de Kabroeksebeek is het mogelijk om de natuurlijke systeemwerking te herstellen. De abrupte overgang van de Mariapeel naar de omgeving maakt plaats voor een gradiëntrijke overgang met een hoge biodiversiteit. De grondwaterstanden in de omgeving komen hoger te staan. Dit zorgt voor tegendruk voor kwelwater uit de Mariapeel. Hierdoor zijgt minder water weg uit de Mariapeel. Het (grond)waterpeil in de Mariapeel blijft daardoor hoger en stabiel. Het hoogveensysteem, wat oorspronkelijk voorkwam in het gebied, kan zich dan beter ontwikkelen. Het herstellen van de laggzone draagt hiermee dus bij aan de natuurdoelen van het Natura2000-gebied de Mariapeel.

Resultaten:

- Het traject van de Groote molenbeek klimaatrobuust inrichten.
- Verminderen grondwateronttrekkingen door omliggende landbouw vanwege verhoging grondwaterstand/ waterconservering in bodem met mogelijk positief effect op de N2000.
- Behalen van de KRW-doelen
- Verhogen van de biodiversiteit in de beek en het beekdal
- Ecologische verbindingszone Mariapeel (N2000) met Groote Molenbeek en Elsbeemden en daarmee invulling geeft aan de blauwgroene dooradering van Limburg.

Begroting (globaal)

Pilot	
Doorstroommoeras	██████████
Subirrigatie	██████████
Aanleg beekdalbreed Kabroeksbeek (grondafwaardering)	██████████
Totaal	██████████
Totaal afgerond (inclusief post onvoorzien)	██████████

Gevraagde bijdrage uit fonds ██████████

<p>Naam project</p> <p>Herinrichting Bosbeek</p>
<p>Contactgegevens initiatiefnemer(s)</p> <p> <div style="background-color: black; width: 100px; height: 15px; margin-bottom: 5px;"></div> Projectmanager Verkenningfase watersysteem <div style="background-color: black; width: 100px; height: 15px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="background-color: black; width: 100px; height: 15px; display: inline-block;"></div> @waterschaplimburg.nl </p>
<p>Na een eerste analyse van de huidige karakteristieken van de Bosbeek zijn in deze voorverkenning vragen gerezen rond de haalbaarheid van de ecologische doelen voor de Bosbeek op basis van het KRW-doeltype R4: permanent langzaam stromende waterloop op zand.</p> <p>Daarop zijn twee varianten onderzocht, uitgaande van 1) maatregelen passend bij doeltype R4: permanent watervoerend maken van de beek maken of 2) aanpassing van het doeltype: droogval te accepteren in de bovenloop en moerasgebied voor de benedenloop. Bij oplossingsrichting 1 worden maatregelen genomen om de beek watervoerend te krijgen en te houden. Bij oplossingsrichting 2 worden de functie en KRW-type van de beek aangepast aan de systeemwerking en maatregelen genomen om hieraan te voldoen.</p> <p>Uit de effectbeoordeling blijkt alternatief 2 de meest haalbare. De potentiële ecologische meerwaarde is het grootst, de initiële kosten en beheerkosten zijn lager, doordat er geen inlaatconstructie noodzakelijk is en minder tot geen actief beverbeheer gepleegd hoeft te worden. De keerzijde is dat een doorstroommoeras waarschijnlijk minder draagvlak heeft in de omgeving.</p> <p>De beek wordt heringericht tot natuurbeek. Er is sprake van een natuurlijk ecohydrologisch gezond functionerend watersysteem dat zo veel als mogelijk onderhoudsarm is ingericht. Het beheer en onderhoud is natuurvriendelijk en primair afgestemd op het duurzaam ecologisch functioneren van het beekstelsel en dienend aan de functie Natuurbeek.</p> <p>Op basis van de voorverkenning, waarbij ook de gemeente en provincie zijn betrokken, wordt daarom geadviseerd om de volgende (beleidsmatige) wijzigingen door te voeren in de Bosbeek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wijzigen van het KRW-doeltype van de Bosbeek in de Meinweg tot het Venhof tot R3: Droogvallende langzaamstromende bovenloop op zand. • Eventueel verlengen van de Bosbeek vanaf het Venhof richting het voormalige Herkenboscherven en Melickerven om daar te infiltreren. • Herinrichting en functiewijziging van de Bosbeek vanaf het Venhof tot aan de N570 van natuurbeek naar omgevingswater. In de verkenning wordt onderzocht of dit traject zelfs opgeheven kan worden. • Herinrichten van de Bosbeek vanaf de N570 tot aan de monding in de afgesneden meander van de Roer tot KRW-doeltype R20: Moerasbeek. <p>Voor het deel van de Bosbeek vanaf de N570 tot aan de monding van de Roer is een basisvariant opgesteld waarmee voldaan wordt aan de KRW-doelstelling.</p>

De start is in 2022 met een verwachte afronding in 2026.

Bijdrage aan doelen natuur, water en/of klimaat

Basisvariant:

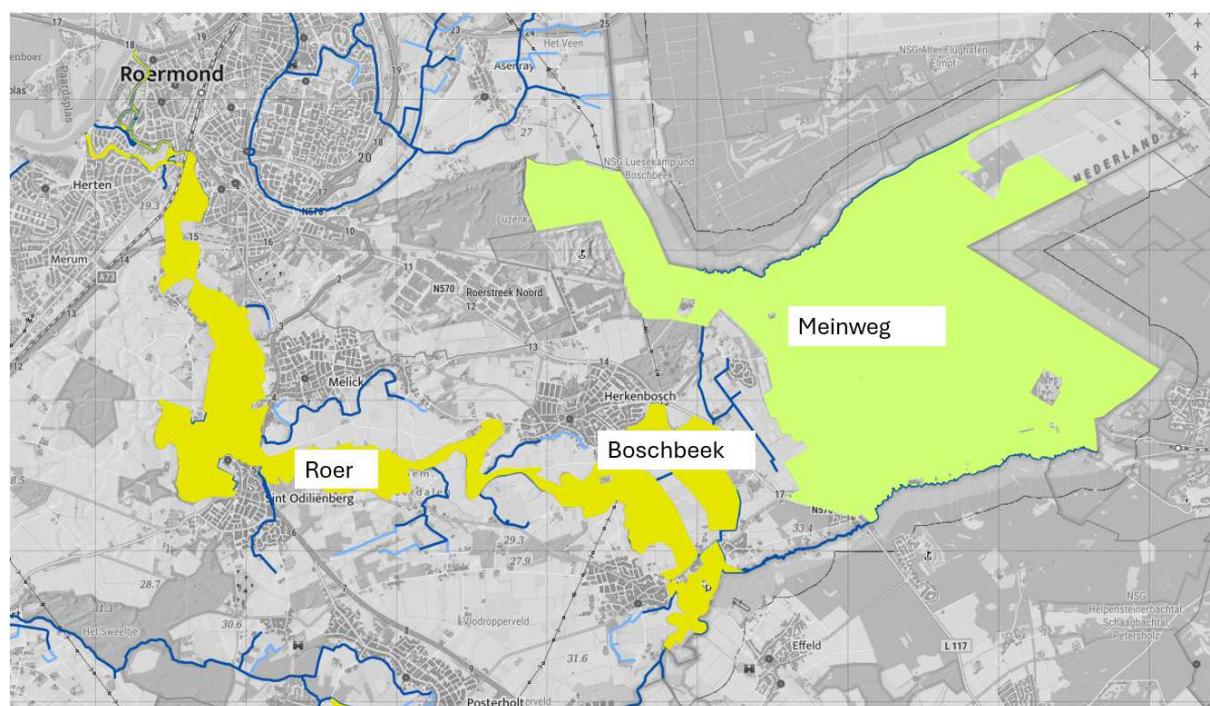
- Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)
- Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)
- Grondwaterlichamen voldoen aan de norm voor een goede kwantitatieve toestand (2027)
- Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen zoveel mogelijk beperken (2050)

Toekomstvariant:

Met extra middelen kan de bovenop de basisvariant ook de toekomstvariant gerealiseerd worden. Per provincie een (richtinggevende) ruimtelijke vertaling van benodigde stikstofreductie. Deze inzet is onderdeel van de totaal benodigde stikstofreductie die nodig is voor de landelijke doelen:

- 2025: 50% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde
- 2030: 74% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde
- 30% natuurherstel Vogel- en habitatrichtlijn (VHR) (2030) richtinggevende landelijke areaal- en
- kwaliteitsopgave natuur ten bate van 30% VHR en de gunstige staat van instandhouding (gSvl)

Onderbouwing relatie met N2000 gebieden.

Oordeel over de NDA en de benodigde maatregelen (NDA Meinweg):

- Herstel aanvoer van voldoende én schoon grondwater. Door de gradiënt tussen de Meinweg en het Roerdal in haar geheel weer natuur te laten worden kan de toestroom van schoon grondwater worden hersteld.

Oordeel over de NDA en de benodigde maatregelen (NDA Roer):

- Verbeteren van de hydrologie. Dat droogte een knelpunt is blijkt uit de NDA. De oorzaken hiervan worden echter niet duidelijk en de in de NDA genoemde maatregelen lijken onvoldoende of zijn niet bewezen effectief. Uit een eerder hydrologisch rapport over de Meinweg (Meuleman, 1994) blijkt dat het dempen van greppels en de gegraven bovenloop van de Bosbeek tot verbetering kunnen leiden - of in elk geval verdere verslechtering kunnen beperken. Zulke maatregelen zijn effectief, relatief

eenvoudig en hebben vrijwel geen ecologisch risico. Deze bestaande informatie is niet gebruikt in de NDA

Dit project (Boschbeek) draagt bij aan het verbinden van de N2000 gebieden Meinweg en Roerdal.

Begroting (globaal)

Onderzoeksfase	-
Verkenningfase	██████████
Planuitwerkingsfase	██████████
Realisatiefase +nazorg	
- basisvariant	██████████
- meerkosten toekomstvariant	██████████ €
Totaal (inclusief BTW)	██████████

Gevraagde bijdrage uit fonds

Totaal (inclusief BTW) € ██████████

Naam project Herinrichting Vlootbeek
Contactgegevens initiatiefnemer(s) <div> <div></div>n Projectmanager Verkenningfase watersysteem <div></div> <div></div> @waterschaplimburg.nl </div>
<p>Op basis van de huidige biotiek en a-biotiek en reeds opgestelde visie van de Vlootbeek uit 2009 is een verkenning gestart naar de herinrichting van de Vlootbeek tussen de Linnerweg te Maasbracht en de Huysbongerdweg in Montfort. Dit worden respectievelijk ook wel de gebieden het Roozendaal en Reigersbroek genoemd.</p> <p>In het gebied het Reigersbroek is Stichting Limburgs Landschap actief bezig met natuurontwikkeling door dit voormalige landbouwgebied in te richten als een open landschap met vershraling door het afplaggen tot vochtige hooilanden. In samenwerking met Limburgs Landschap zijn 2 varianten verkend 1) het handhaven van de huidige loop (KRW-type R4) vanuit cultuurhistorisch perspectief of 2) een moerasbeek (KRW-type R19) met ruimte voor het bufferen van beekwater. In beide gevallen is gezocht naar het voorkomen van inundatie van voedselrijk beekwater op de schrale natuurontwikkeling.</p> <p>Uit de effectbeoordeling blijkt variant 2, een moerasbeek, de meest haalbare. De potentiële ecologische meerwaarde is het grootst, de beheerkosten zijn lager, risico op ongewenste beveractiviteiten is kleiner en de kans op inunderen is klein. De keerzijde is dat deze moerasbeek meer ruimte vergt, die nu deels al is ingericht tot schraal grasland</p> <p>.De beek in het Reigerbroek wordt heringericht tot een bredere moerasbeek met een zomerloop en een overloopgebied met een wisselend gradiënt van nat en droge delen. De contouren zijn scherp afgebakend om het cultuurhistorische karakter te benadrukken. Er is sprake van een natuurlijk ecohydrologisch gezond functionerend watersysteem dat zo veel als mogelijk onderhoudsarm is ingericht. Het beheer en onderhoud is natuurvriendelijk en primair afgestemd op het duurzaam ecologisch functioneren van het beekstelsel en dienend aan de functie Natuurbeek. Het Roozendaal behoudt haar cultuurhistorische waarden en wordt alleen dood hout ingebracht op enkele plekken om meer (stromings)variatie te creëren en schuilplaatsen voor fauna tijdens droge perioden.</p>

[illegible]

datum 16-5-2023

© 2000 Blackwell Science Ltd *Journal of Internal Medicine* 247: 105–112

[illegible]

and the other two have not been published.

...the ...

© 2004 Blackwell Publishing Ltd *Journal of Internal Medicine* 255: 103–110

was gegeben werden in der Regel
nachfolgende Leistungen:

Regelmäßig bewertete wurde keine 40% Beschäftigten

10

Copyright © 2006 by John Wiley & Sons, Inc.

ViForis

Variant 2:

Met extra middelen kan de bovenop de basisvariant ook de toekomstvariant gerealiseerd worden. Per provincie een (richtinggevende) ruimtelijke vertaling van benodigde stikstofreductie. Deze inzet is onderdeel van de totaal benodigde stikstofreductie die nodig is voor de landelijke doelen:

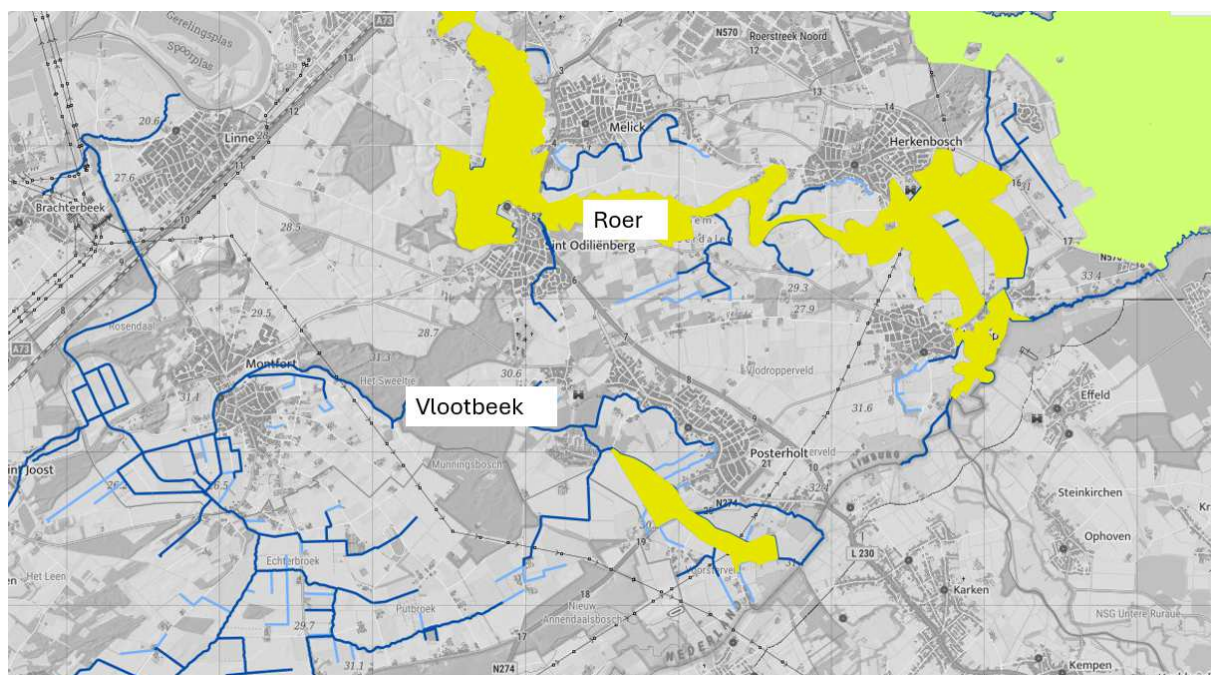
- 2025: 50% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde
- 2030: 74% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde

- 30% natuurherstel Vogel- en habitatrictlijn (VHR) (2030) richtinggevende landelijke areaal- en
- kwaliteitsopgave natuur ten bate van 30% VHR en de gunstige staat van instandhouding (gSvl)

Daarnaast draagt variant 2 bij aan:

- Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)
- Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)
- Grondwaterlichamen voldoen aan de norm voor een goede kwantitatieve toestand (2027)
- Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen zoveel mogelijk beperken (2050)

Onderbouwing relatie met N2000 gebieden.

Oordeel over de NDA en de benodigde maatregelen (NDA Roer):

- Ontsnippen en vergroten oppervlakte kwalificerend habitattypen. Creëer bufferzones en verbindt het Roerdal met onder andere de Meinweg en Duitsland via het Vlootbeekdal.

Begroting (globaal)

Planuitwerkingsfase en uitvoeringsbegeleiding
 Grondverwerving
 Realisatiefase + nazorg
Totaal (inclusief BTW)

1. Projectnaam:

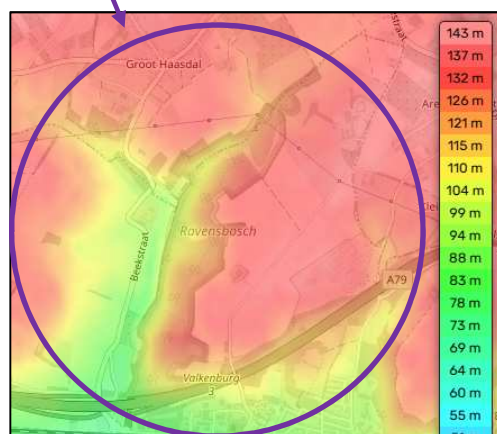
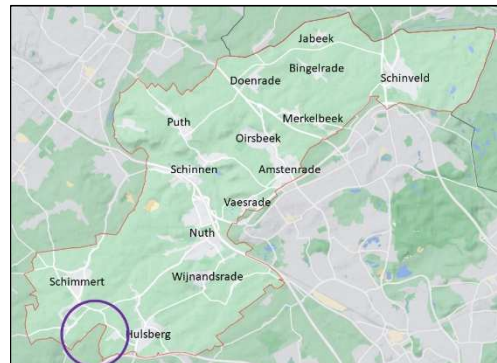
Schimmert-Ravensbosch

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

- Trekker: gemeente Beekdaalen;
- Partners: gemeente Valkenburg aan de Geul, Waterschap Limburg, Stadsregio Parkstad Limburg, Staatsbosbeheer, LLTB, individuele agrariërs, Visit Zuid-Limburg, Natuur- en Milieu Federatie Limburg, inwoners, ondernemers bedrijventerrein De Steeg, Schimmert.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

De Zuid-Limburgse gemeenten hebben een visie gevormd op de transitie van het landelijk gebied: [Perspectief in Zuid-Limburg, een gemeentelijke visie op de transitie van het landelijk gebied](#). Hierin worden oplossingen voorgesteld voor landelijke doelen en maatschappelijke opgaven als natuur (incl. stikstof), water en klimaat. Om de visie door te vertalen richting uitvoering gaan wij in pilotgebied Schimmert-Ravensbosch aan de slag. Het projectgebied bestaat uit het agrarisch plateau ten zuidoosten van Schimmert dat afwatert richting Natura 2000 gebied Ravensbosch, grotendeels gelegen in de gemeente Valkenburg aan de Geul. Bedoeling is voornamelijk om maatregelen uit te voeren die afspoeling van nutriënten voorkomen, landschap en met name natuur en biodiversiteit versterken en de bodemkwaliteit verbeteren. Tevens wordt gewerkt aan leefbaarheid en worden letterlijke en figuurlijke verbindingen tussen het Heuvelland en Parkstad Limburg gelegd.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):

Bijdragen worden geleverd aan:

- Natuurkwaliteit in Natura 2000 – gebied Ravensbosch (o.a. door vermindering van stikstof),
- Realisatie van verbindingzones in het landschap, in de methodiek van [Landschapskader Beekdaalen](#)
- Vermindering van erosie en runoff en uitspoeling van nutriënten, bijdragend aan bodemkwaliteit en waterkwaliteit en -kwantiteit.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Meerdere partijen hebben reeds aangegeven te willen meedenken en meewerken, waaronder individuele agrariërs, LLTB, Waterschap Limburg, gemeente Valkenburg aan de Geul en Staatsbosbeheer, Stadsregio Parkstad Limburg.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

De exacte projectbegroting hangt af van hoe groot de scope van het project wordt gemaakt, zowel geografisch als inhoudelijk als procesmatig.

De voorlopige begroting en financiering zien er als volgt uit:

Kosten	Financiering
--------	--------------

	Bedrag	Verhouding	Partij	Status
		1/3	Regiodeal Westelijk Zuid-Limburg, tranche 4	gereserveerd
		1/3	Gemeente Beekdaalen	gereserveerd
		1/3	Provincie Limburg / PLC	aanvraag

7. Benodigde en beoogde Governance:

De exacte governance dient nog te worden vormgegeven.

Gemeente Beekdaalen is voornamelijk trekker.

Overige partijen worden vertegenwoordigd in een stuurgroep (bestuurlijke aansturing op hoofdlijnen) en projectgroep (ambtelijke aansturing project).

8. Fasering:

9.

project Schimmert-Ravensbosch Projectonderdelen	Deliverables	Activiteiten/resultaten	Projectpartner	Planning			
				2024 / 2025	2025	2026	2027
analyse, probleemstelling en kansen	D1	globale gebiedsanalyse	Provincie Limburg, Stadsregio Parkstad Limburg, gemeente Valkenburg aan de Geul, Waterschap Limburg, LLTB, Staatsbosbeheer	selectie en analyse gebied o.b.v. gebiedskenmerken en -uitdagingen	selectie en analyse gebied o.b.v. gebiedskenmerken en -uitdagingen		
	D2	actoren analyse	Provincie Limburg, Stadsregio Parkstad Limburg, gemeente Valkenburg aan de Geul, Waterschap Limburg, LLTB, Staatsbosbeheer, individuele agrariërs	bepalen en analyse relevante actoren	bepalen en analyse relevante actoren		
	D3	afbakening gebiedsanalyse en probleemanalyse	Provincie Limburg, Stadsregio Parkstad Limburg, LLTB	bepalen en concretiseren reële scope project	bepalen en concretiseren reële scope project		
	D4	bepalen koppelkansen op proces, inhoud, gebied en financiering	Provincie Limburg, Stadsregio Parkstad Limburg, gemeente Valkenburg aan de Geul, Waterschap Limburg, LLTB, Staatsbosbeheer, individuele agrariërs, Visit Zuid-Limburg	bij elkaar brengen partijen, afstemmen doelen en processen, streven naar multipliers	bij elkaar brengen partijen, afstemmen doelen en processen, streven naar multipliers	bij elkaar brengen partijen, afstemmen doelen en processen, streven naar multipliers	
	D5	Nader onderzoek individuele casussen	Individuele agrariërs, LLTB, Waterschap Limburg, Staatsbosbeheer, gemeente Valkenburg aan de Geul, Provincie Limburg	identificeren individuele casussen, eerste verkenning en analyse	verdieping analyse individuele casussen, verkennen oplossingsrichtingen	concretiseren oplossingsrichtingen individuele casussen	
visie en planontwikkeling	D6	ontwikkelplan (korte- en middellange termijn), incl. communicatiekosten	LLTB, Waterschap Limburg, Stadsregio Parkstad Limburg, provincie Limburg, gemeente Valkenburg aan de Geul		bepalen gebiedsvisie en aanzet ontwikkelplan	verder concretiseren ontwikkelplan	definitief maken ontwikkelplan
uitvoering, realisatie en communicatie	D7	uitvoering (korte) termijn, realisatie resultaten en communicatie / kennisuitvoerdracht en -uitwisseling	Individuele agrariërs, ondernemers bedrijventerrein De Steeg, inwoners, LLTB, Waterschap Limburg, provincie Limburg, Staatsbosbeheer, gemeente Valkenburg aan de Geul, Visit Zuid-Limburg, Stadsregio Parkstad Limburg, Natuur- en Milieufederatie Limburg		uitvoering ontwikkelplan	monitoring eerste resultaten uitvoering en verdere uitvoering, communicatie over eerste resultaten	verdere monitoring uitvoering, evaluatie en eventuele bijstelling aanpak, communicatie over resultaten, kennisoverdracht en -uitwisseling

Beschrijving (kort & globaal)

1. Projectnaam:

Landschapspark Grenzeloos Bocageland

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

Trekker is het parkbureau van Bocageland vertegenwoordigd door [REDACTED] als regio coördinator van het Nederlandse deel van het landschapspark. Het landschapspark heeft een brede coalitie waarin naast de zeven gemeenten en drie provincies ook een zestigtal partners vertegenwoordigd zijn.

Euregionale partners		
Euregion Maas-Rijn [EGTS] - Drielandenpark		
Vlaamse partners	Waaalse partners	Nederlandse partners
gemeente Voeren	gemeente Dalhem	gemeente Eijsden-Margraten
provincie Limburg	gemeente Aubel	gemeente Gulpen-Wittern
Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren	gemeente Plombières	gemeente Vaals
Toerisme Voerstreek	provincie Luik	provincie Limburg
Boerenatuur Vlaanderen	Groupe d'Action Locale (GAL) Pays de Herve	Nationaal Landschap Zuid-Limburg
Boerenbond	Maison du Tourisme de Pays de Herve	Landschapsbureau HeusschenCopier
Landelijk Vlaanderen	Agence de Développement Local (ADL)	Visit Zuid-Limburg
Hubertusvereniging	Lontzen - Plombières - Welkenraedt	Natuurrijk Limburg
IOED Oost	Office du Tourisme du Pays d'Aubel	Bond Heemschut Limburg
Heem en natuur Voeren	Maison du Site Minier et Office du Tourisme de la Commune de Plombières	Stichting Ark Natuurontwikkeling
Natuurpunt Beheer	Natagriwal	Staatsbosbeheer
Stichting Elzéard	Natagora	Natuurmonumenten
WWF België	WWF Belgique	Natuurkracht
Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek	Département Nature et Forêts	Limburgs landschap
Vlaamse Milieumaatschappij	Contrat Rivière Meuse aval	Waterschap Limburg
Nationale Boomgaardenstichting	Université de Liège	WML Limburgs drinkwater
Provinciaal Instituut voor Biotechnisch Onderwijs (PIBO)	Waaals departement van Landbouw, Natuurlijke hulpbronnen en Milieu (SPW ARNE)	Stichting Natuurlijk Geuldal
Limburgse Koepel voor Natuurstudie (LIKONA)	AgraOst	Regionaal Voedselsysteem Zuid-Limburg
Wildbeheereenheid Voeren		Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap (LGOG)
Bekkenbestuur Maasbekken		

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

Het parkgebied omvat het grondgebied van zeven gemeenten dat in totaal circa 33.000 hectare omvat. Aan Nederlandse zijde zijn dat Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittern en Vaals. Het Vlaamse deel ligt in Voeren en het Waaalse deel wordt gevormd door de gemeente Dalhem, Aubel & Plombières.

Het landschapspark Grenzeloos Bocageland wil de landschappelijke identiteit en kwaliteit, net als de levenskwaliteit van inwoners, lokale ondernemers en bezoekers en hun verbondenheid met het landschap, behouden en regeneratief bevorderen, nu en voor komende generaties, over de grenzen van de Voerstreek, het land van herve en het Heuvelland heen.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Natuur, water, stikstof, landbouw, landschap, anders):

Het bocagekompas is een kompas dat het Parkbureau en de gebiedscoalitie binnen het landschapspark Grenzeloos Bocageland houvast biedt en richting geeft in de overwegingen en plannen die ze maakt voor het gebied vandaag, morgen en voor de lange termijn. Centraal staat het "netwerklanschap" waarin de veelheid en diversiteit van natuurlijke landschapselementen en de sociale relaties in het gebied samenkomen. Wanneer we diepgaand gaan werken rond de voor ons gebied belangrijke subsystemen, nl. het sponslandschap, voedsellandschap, biodivers landschap en gastvrij landschap, helpt het bocagekompas om de problematieken niet eenzijdig, sectoraal te benaderen, maar net vanuit een systeemdenken. Het netwerklanschap centraal zetten betekent de dynamische en meerlaagse landschapslogica centraal zetten. Het landschap is een levend en steeds verder ontwikkelend geheel, waarin een complex samenspel van natuurlijke (geologische, geomorfologische, hydrologische, ecologische, ...) en menselijke factoren (cultuurhistorie, landgebruik, ...) de streekidentiteit, de landschapskenmerken en hoe we ze ervaren continu bepalen. Daarom zetten we met het bocagekompas in op het omarmen van deze dynamiek. Daarbij streven we naar een veerkrachtig netwerklanschap dat - in haar constante evolutie - een steeds robuuster en fijnmaziger netwerk van natuurlijke en sociale lijnen gaat vormen. Waar het landschap nu vaak ruimtelijke ontwikkelingen ondergaat met vershraling en

identiteitsverlies tot gevolg, zet het bocagekompas het kleinschalig bocagelandschap en haar landschappelijke kenmerken en kwaliteiten prominenter aan het stuur bij ruimtelijke ingrepen. Door pro-actief te sturen in ruimtelijke ontwikkelingen op basis van onze landschappelijke kernkwaliteiten, gaan we mee in de constante dynamiek die eigen is aan het landschap, maar grijpen we ze tegelijkertijd aan om het bocagelandschap en haar kenmerken en kwaliteiten te beschermen, herstellen en liefst zelfs te versterken. Het dynamische karakter van het landschap en het systeemdenken verbindt het netwerklandschap met de vier subsystemen binnen het bocagekompas. We werken daarom op lange termijn tegelijkertijd ook aan een fluctuerend sponslandschap, een bruisend biodivers landschap, een circulair voedsellandschap en een florerend gastvrij landschap.

Het aanleggen, herstel en beheer van landschapselementen in breedste zin staat hierin centraal waarmee een belangrijke bijdrage wordt geleverd aan het versterken van de groenblauwe dooradering.

Hoewel de meeste deelgebieden binnen het landschapspark Grenzeloos Bocageland een gemeenschappelijke karakterisering hebben zoals plateau, beekdal of Maasterras kennen ze allen onderscheidende kenmerken die bijdragen aan een meer specifieke karakterisering. Hierbij gaat het om kenmerken op het gebied van onder andere geomorfologie, verkavelingspatronen, landschapselementen en ontstaansgeschiedenis die ook van invloed zijn op de aanwezige natuurwaarden. Op basis van deze kenmerken zijn aan Nederlandse zijde van het park drie grotere landschappelijke clusters te onderscheiden, die volledig of gedeeltelijk binnen de perimeter van het landschapspark vallen: (1) het Maasdal en Maasterrassen, (2) Plateaus van Margraten, Eperheide, Ubachsberg en Baneheide, (3) Geulvallei met zijbeken Gulp, Eyserbeek en Selzerbeek.

Deze landschappelijke clusters worden met elkaar verbonden door een bosboog met eeuwenoude bossen over de vallei van de Voer heen en door een opvallende bocagestructuur. Naar de toekomst toe is het waardevol om deze bestaande landschapsstructuur te behouden, te versterken en te ontwikkelen. Het is hierbij niet alleen van belang voort te bouwen op wat er nu is maar ook inspiratie te halen uit wat er was en hoe dit ons kan helpen toekomstige opgaven in het landschapspark aan te pakken.

De onder druk staande biodiversiteit is gebaat bij een robuust en natuurlijk netwerk binnen en tussen deze gebieden, ook grensoverschrijdend. Het leggen en versterken van zowel habitats (voor bedreigde soorten) als corridors daartussen is essentieel en vormt dan ook een doelstelling voor zowel onze strategie als projecten op terrein.

Eenzijds in gebieden die al een habitat vormen (al dan niet met beschermde status) maar minstens net zo belangrijk in gebieden zoals landbouwgronden die een schakel kunnen vormen in het verbinden van bijvoorbeeld geïsoleerde Natura 2000 gebieden. Dit laatste is ook een van de criteria voor het selecteren van focusgebieden waaraan wij de komende jaren geprioriteerd zullen werken. Binnen het Nederlandse deel van het bocagegebied zijn de Natura 2000 gebieden Bemelerberg & Schiepersberg, , Geuldal, Noorbeemden & Hoogbos en het Savelsbos gelegen.

Naast aanleg of herstel van landschapselementen vormt ook passend beheer een belangrijk instrument. Voorgestelde maatregelen moeten waar mogelijk dus bijdragen aan herstel van leefgebieden voor doelsoorten door andere inrichting en beheer van de omgeving en passen altijd in de provinciale natuurbeheersplannen. Tevens leveren wij hiermee een bijdrage aan het Natuurnetwerk Nederland. Belangrijk is dat bestaande functies niet zondermeer worden ‘opgeofferd’: er wordt bijvoorbeeld geen landbouw in natuur omgezet, maar er wordt gekeken op welke wijze landbouw, waterwinning, recreatie et cetera op een manier worden voortgezet die natuurherstel mogelijk maakt. Vanuit onze brede en grensoverschrijdende coalitie kan Bocage hieraan bouwen en bijdragen en waar nodig en mogelijk, ook met de agenda’s van onze coalitiepartners, bijsturen.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Het Landschapspark Grenzeloos Bocageland is in mei 2024 effectief gestart met haar werkzaamheden. We zijn zeer positief ontvangen; niet alleen is er veel urgentie en bewustzijn omtrent de in ons masterplan aangehaalde uitdagingen. Denk daarbij aan wateroverlast (ook grensoverschrijdend) en droogteproblematiek is onontkoombaar maar ook agrariërs die steeds meer klem komen te zitten door aangescherpte regelgeving en de biodiversiteit en leefbaarheid die onder druk staan. We merken ook dat er, zowel in het veld als bij onze coalitiepartners behoefte is aan een intermediaire partij die grensoverschrijdend kan werken. Zowel over landsgrenzen als sectorale grenzen. Zo is in de landbouwsector is de roep om ondersteuning in transitie naar een duurzaam verdienmodel steeds luider en vraagt het klimaatbestendig maken en daarmee waar mogelijk behouden van ons cultuurlandschap een integrale aanpak.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen)*:

Onderstaand de structurele jaarlijkse financiering:

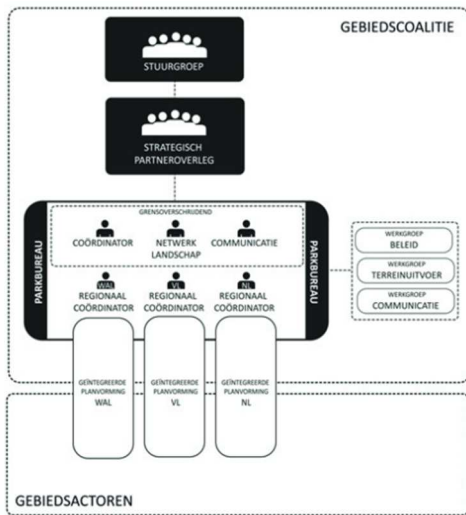
Financiering landschapspark	Jaarlijks budget	Financiering Vlaanderen	Lokale cofinanciering
Personeel (incl. 10% overhead)	€ 811.250	€ 329.000	€ 282.250
- 3 vaste VTE	€ 335.000	€ 268.000	€ 67.000
- 1 variabele VTE	€ 76.250	€ 61.000	€ 15.250
- 2 extra VTE	€ 200.000		€ 200.000
Projectwerkmiddelen	€ 200.000	€ 180.000	€ 40.000
Totaalbudget	€ 811.250	€ 489.000	€ 322.250

De projectwerkmiddelen zijn nu grotendeels bedoeld voor advies en onderzoek. Voor de uitvoering (projecten in het veld zoals aanplant en aanleg) zijn wij nu nog vaak van externe projectfinanciering afhankelijk. Die is vaak sectoraal ingestoken en vergt veel projectmanagement (incl co-financiering) en administratieve last. Hier ligt dus ook wel de wens om voor projectmiddelen ten behoeve van uitvoer op terrein aan Nederlandse zijde jaarlijks €100.000 kunnen te voorzien.

7. Benodigde en beoogde governance:

Het Parkbureau werkt binnen het Grenzeloos Bocageland én geïntegreerd én op landschapsniveau over de grenzen heen aan het bemensen, begeistere, betrekken, bedenken, bemiddelen, beheren, bekostigen, ... van de missie en visie van het landschapspark. Het Parkbureau neemt daarbij de rol op van algemene, neutrale gebiedscoördinator in haar dagdagelijkse werking en de rol van procesbegeleider in de geïntegreerde planvorming in deelgebieden. Op die manier vormt ze de “lijm” tussen beleid en terrein en tussen sectoren. Daarbij werkt ze nauw samen met de leden van de gebiedscoalitie (besturen, middenveldorganisaties en terreinbeheerders) en alle lokale betrokkenen (landbouwers, grondeigenaars en -gebruikers, inwoners, verenigingen, ...). Deze ruime waaier aan belanghebbenden ontmoet elkaar zowel op fora met een geïntegreerde landschapsinstek als ook op fora met een sectorale instek.

8. Fasering:

Voor de fasering is het operationele plan van 2024-2029 leidend. Dit is ook via onze website raadpleegbaar en bevat een planning voor de operationele doelstelling per kompasement.

Naast een aantal projectlocaties die nu verkend worden staan er de komende maand een tweetal sessies gepland met onze regionale werkgroepleden om tot een of enkele focusgebieden in het Nederlandse deel te komen waaraan wij in 2025-2026 prioritair willen werken.

1. Projectnaam:

Biobased teelten stimuleren natuur en circulaire economie

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

Trekker: nader te bepalen;

Partners: Building Balance, LLTB, Platform nieuwe teelten, individuele agrariërs, TBO's, Waterschap Limburg, gemeenten etc.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

In Zuid-Limburg bestaan de nodige opgaves rond kwetsbare natuurgebieden, waaronder de diverse Natura 2000 – gebieden. Dit op het gebied van vermindering van depositie van stikstof, vermindering van inspoeling van nutriënten, verbetering van de kwaliteit van zowel grond- als oppervlaktewater en verhoging van de biodiversiteit. Vanuit Agenda Zuid-Limburg is het streven om onder meer te werken aan een nieuwe, grensoverschrijdende circulaire economie en daarnaast om het hoog gewaarde landschap te behouden en waar mogelijk, te versterken. Binnen de landbouwtransitie zoekt de agrarische sector naar nieuwe verdienmodellen. De gemeenten in Zuid-Limburg hebben in hun gezamenlijke visie [Perspectief in Zuid-Limburg, een gemeentelijke visie op de transitie van het landelijk gebied](#) uitgesproken te willen werken aan landelijke doelen en maatschappelijke opgaven als natuur (incl. stikstof), water en klimaat.

Binnen het project 'Biobased teelten stimuleren natuur en circulaire economie' wordt een koppeling gemaakt tussen bovenstaande doelen.

Wij willen werken aan het 'possible landscape Zuid-Limburg' van de toekomst. Hierin krijgen alternatieve, biobased landbouwteelten een plek, zorgvuldig ingepast in het landschap.

In een proefsituatie worden producenten in de landbouw en afnemers in de bouwsector bij elkaar gebracht en worden afspraken gemaakt over de teelt van biobased bouwmaterialen en toepassing daarvan in de regionale bouwsector. Hierbij vormt de duurzame, economische haalbaarheid voor de landbouwsector een wezenlijk uitgangspunt.

Het projectgebied dient nader gespecificeerd te worden, maar het ligt voor de hand om te beginnen in zones rond Natura 2000 – gebieden.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):

Idee is om biobased bouwmaterialen te telen in de nabijheid van kwetsbare natuurgebieden.

Biobased teelten hebben een aantal voordelen:

Weinig tot geen bemesting nodig, zowel dierlijke mest als kunstmest;

Gewassen houden grond vast, zeker bij meerjarige teelten;

Teelten kunnen een oplossing zijn in hellende gebieden, waar nu sprake is van erosie / runoff en uitspoeling van nutriënten;

Teelten betekenen een nieuw verdienmodel voor de agrarische sector, broodnodig in de huidige landbouwtransitie;

Biobased teelten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de circulaire economie, die in Zuid-Limburg wordt nagestreefd.

Vanuit natuurdoelen geredeneerd kan aldus concreet worden bijgedragen aan:

Natuurkwaliteit in kwetsbare natuurgebieden, waaronder Natura 2000 – gebieden (door vermindering van stikstofdepositie en -inspoeling);

Vermindering van erosie en runoff en uitspoeling van nutriënten, bijdragend aan bodemkwaliteit en waterkwaliteit en -kwantiteit.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Meerdere partijen hebben reeds aangegeven te willen meedenken en meewerken, waaronder individuele agrariërs, LLTB, Platform nieuwe teelten, gemeenten Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittern en Vaals en Building Balance.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

De begroting en financiering dienen nader te worden uitgewerkt. In elk geval is een bijdrage voorzien vanuit Building Balance, LLTB / Platform nieuwe teelten, Regiodeal Zuid-Limburg West, tranche 6 en gemeenten.

7. Benodigde en beoogde Governance:

De governance dient nog te worden vormgegeven.

Momenteel is een voorbereidende werkgroep actief bestaande uit individuele agrariërs, LLTB, Platform Nieuwe teelten, Building Balance, gemeenten Vaals, Gulpen-Wittern, Eijsden-Margraten en Beekdaelen en een externe adviseur.

8. Fasering:

Nader te bepalen.

1. Projectnaam: Duurzaam Schoon Grondwater (DSG)

2. **Beoogd projecttrekker en andere partners:** WML is de indiener en trekker, directe partners zijn de LLTB en Provincie Limburg. Potentiële partners zijn Waterschap Limburg en TBO's.
3. **Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:** Schoon grondwater is een belangrijke basis voor natuurontwikkeling, de landbouw en de drinkwaterproductie. Het project DSG heeft tot doel om het nitraatgehalte en de belasting van metabolieten van andere middelen die in de agrarische sector worden gebruikt in het grondwater niet verder te laten oplopen, maar te verminderen. In de afgelopen decennia hebben WML, de LLTB en Provincie Limburg hier al aan gewerkt, met succes. De kern van de aanpak bestaat uit deskundige onafhankelijke advisering aan agrariërs t.a.v. doelmatig gebruik van mest en gewasbeschermingsmiddelen. Hierdoor spoelen er minder ongewenste stoffen naar het grondwater. Dit is goed voor de natuur, en het zorgt ervoor dat de zuiveringsinspanning die nodig is voor de bereiding van drinkwater (denk aan nitraatzuivering) niet nog verder toeneemt of gebouwd moet worden. Daarnaast werkt het (kosten)efficiënt voor agrariërs, die minder mest en andere hulpstoffen hoeven toe te passen omdat er minder verloren gaat door uitspoeling. DSG is gericht op kwetsbare Limburgse waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden, waar de noodzaak voor grondwatervriendelijke landbouw het grootst is. Qua ligging is er een grote overlap met Natura-2000 gebieden, het mes snijdt dus aan meerdere kanten.
4. **Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):** De bijdrage van DSG aan (grond)water-, natuur- en landbouwopgaven zijn evident. Met grondwatervriendelijke landbouw in de beschermingsgebieden verbetert de grondwaterkwaliteit en wordt een rechtstreekse bijdrage geleverd aan natuurdoelen, aan de landbouwopgave en aan de KRW-verplichtingen ten aanzien van de verbetering van de grondwaterkwaliteit.
5. **Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:** DSG loopt al decennia, maar dreigt nu stil te vallen door gebrek aan financiering. Er zijn vele deelnemende agrariërs (>100), die wachten op continuering van het project. Draagvlak is groot, het is altijd een succesvol project geweest en het heeft zich qua resultaten ook bewezen. Toenemende verontreiniging van het grondwater is aantoonbaar geremd in de gebieden waar voldoende deelnemers zijn. De kracht is dat deelname gaat op basis van vrijwilligheid. Dat maakt het project echter ook kwetsbaar zodra financiering vervalt, want dan haken deelnemers af. Afgesproken was dat financiering via het LPLG-spoor zou lopen, maar hier is een spaak tussen gekomen. Zonder financiering zal DSG verdwijnen.
6. **Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):** DSG kost circa 850.000 Euro per jaar. Indien gewenst kan een uitgewerkte begroting worden overlegd.
7. **Benodigde en beoogde Governance:** Governance verloopt via een stuurgroep (bestaande uit bestuurders van WML, Provincie Limburg en de LLTB) en een ambtelijke werkgroep. WML biedt aan de regie op zich te nemen.
8. **Fasering:** DSG kan meteen in de uitvoering. Hoe sneller hoe beter, zodat opgebouwde energie, draagvlak en motivatie van de voorgaande jaren niet weglekken.

Vanuit de gemeente Bergen hebben we vijf projecten. Eerder opgesteld en ingebracht is de Doorontwikkeling BIO plan Maasduinen /realisatie regionaal landschap.

Deze doorontwikkeling is de kapstok van een aantal projecten tbv de transitie van het landelijk gebied.

Daarbij horen o.a.

- De Heideboerderij
- De maasheggen
- De Toekomstgerichte Pacht
- De Gebiedsontwikkeling Siebengewald

Gebiedsontwikkeling Siebengewald

Deze gebiedsontwikkeling is gericht op de blijvers in het gebied en tegelijk op het saneren van de **geitenhouderij aan de Beekheuvel 2a in Siebengewald**.

Het project heeft een dubbele doelstelling: het sanering van de intensieve veehouderijen in combinatie met de transitie van de landbouwgronden. Vermindering concentraties nutriënten, verminderen concentraties gewasbeschermingsmiddelen, perspectief voor de sectoren door de mogelijkheid te extensiveren, leefbaarheid (gezondheid) en landschappelijke kwaliteit.

Mogelijkheid tot extensivering van meer dan 400 ha grasland met dito vermindering stikstof. Wensscenario. In dit scenario bestaat de mogelijkheid om, vanwege de nabijheid van N2000, in de te extensiveren gebieden maatregelen te nemen ter verbetering leefomgeving reptielen en amfibieën. Indeling op basis van hoogtekartaar gebied.

Weggezet tegen een situatie van de omzetting van meer dan 400 ha grasland naar intensieve akkerbouw. Doemscenario.

Dit in de nabijheid van N2000.

De Heideboerderij

Voorbeeldproject transitie landelijk gebied. In Maasdal. Dus tussen Maas en N2000. Realisatie kleinschalig landschap. Op deze wijze connectiviteit. Verbetering leefomgeving soorten N2000. En stop gebruik drijfmest in een toekomstig kwel gevoed gebied met gunstig effect instandhoudingsdoelstellingen N2000.

De Maasheggen

In het Maasdal connectiviteit. Verbindingszone Maas N2000. Realisatie kleinschalig landschap. Afwisselend landschap ipv groene woestijn. Overig gebied aanvulling op opkoopregelingen. Verbindingen en realisatie kleinschalig landschap.

Toekomstgerichte pacht

Op de eigendommen gemeente in de nabijheid N2000 direct effect stikstof en verbetering waterkwaliteit. In de nabijheid ecologisch water eveneens direct effect middels uitsluiten gebruik nutriënten en pesticiden.

1. Projectnaam: Leefbare Peel, met de volgende deelgebieden / deelprojecten:

- Gedeelde Peel (tekst van de gemeente Horst a.d. Maas)
- Poort naar de Peel (tekst van de initiatiefnemers; gemeente Nederweert)
- Project Vossenbergh/Kalispeel (tekst van de initiatiefnemers; LLTB en/of gemeente Peel en Maas)
- Moostlossing (tekst van het Waterschap Limburg)

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

- a. Gedeelde Peel - gemeente Horst aan de Maas
- b. Poort naar de Peel – Werkgroep Poort naar de Peel / gemeente Nederweert
- c. Project Vossenbergh/Kalispeel - lokale initiatiefnemers; LLTB en/of gemeente Peel en Maas
- d. Moostlossing - Waterschap Limburg

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

Financiering via: SPUK – Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied (Rpml), Programma Natuur fase 2, Regiodeal Midden Limburg, etc. Reguliere middelen van het Waterschap Limburg

7. Benodigde en beoogde Governance:

8. Fasering:

1. Projectnaam: Groen als Gras

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

LLTB

i.s.m. Wur en PPPAgro

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

Het doel groen gras is het perspectief bieden aan de graasdierhouderij, waarbij thans de aandacht nog alleen uitgaat naar de Zuid-Limburgse melkveehouderijen (projectinkadering). Door perspectief te bieden aan graasdierhouderijen, met daarbij maatwerk (per gebied/regio) is er ook een zekere garantie dat er (voldoende) grasland in een gebied aanwezig is. Grasland wordt daarmee behouden en levert een bijdrage aan de doelen voor natuur, water, klimaat, maar ook recreatie (koe in de wei), beheer/onderhoud, erosiebescherming, ruimte voor kleine landschapselementen etc. Immers zonder graasdierhouderijen is er geen reden om grasland te houden. Het houden van grasland is agrarisch alleen interessant voor indien er sprake is van graasdieren.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):

Natuur:

- Reductie van stikstof;
- Biodiversiteit;
- Kleine landschapselementen;
- Landschaps-/natuurbeheer.

Water

- Voorkomen van run-off;
- Voorkomen/beperken erosie.

Klimaat

- CO₂ vastlegging;
- Klimaatadaptatie (boerenbuffers, landschapselementen);
- Klimaatmitigatie (reduceren methaan en lachgas emissies);
- Kringloop-landbouw;
- Lokale voedselproductie (korte lijnen).

Landbouw

- Toekomstperspectief (goed verdienenmodel, bedrijfszekerheid);

- Mogelijkheid voor oriëntatie voor transitie;
- Mogelijkheid om gericht aan doelen te werken;
- Behouden van kennis en kunde in Nederland.

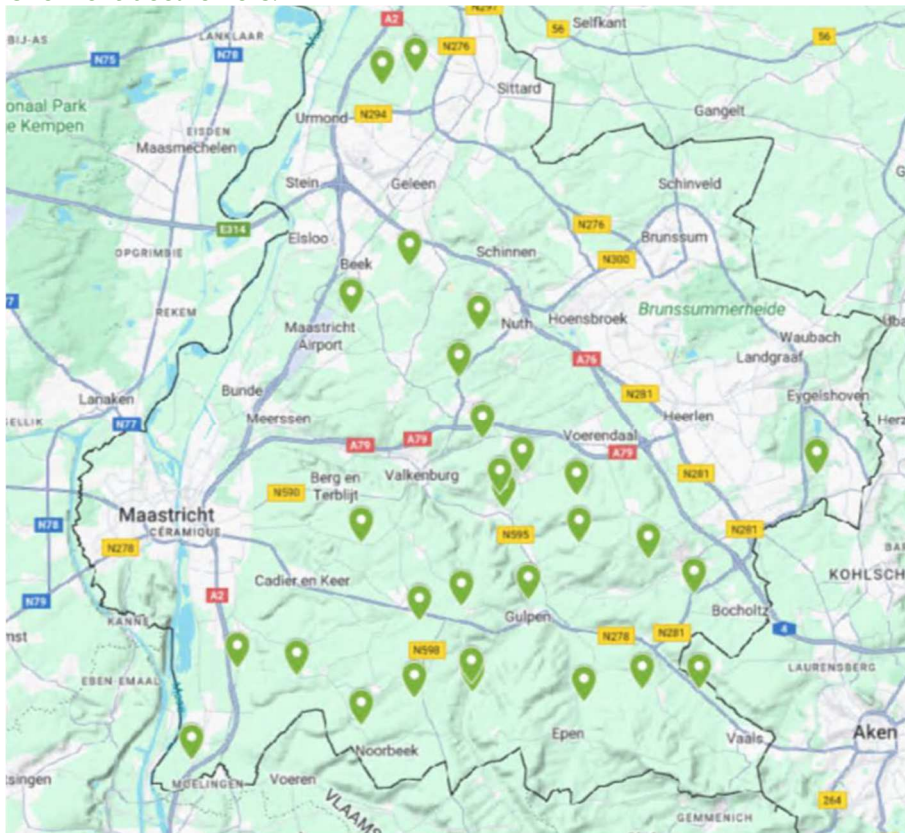
Anders:

- Behouden cultuurhistorische waarde;
- Toerisme;
- Steun lokale economie (DHW winkel, leveranciers, loonwerkers, werknemers etc.).

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Het project is een voorbeeld van een bottom-up aanpak die ontstaan is vanaf het boerenerf. Energie is er om zowel te werken aan toekomstperspectief en aan de doelen voor wat betreft natuur, water en klimaat. Daarbij geldt het toekomstperspectief eveneens als een garantie dat er steeds in voldoende mate grasland aanwezig is binnen Zuid-Limburg.

Overzicht deelnemers:

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

Fase I: Begroot ca. [REDACTED] euro

Fase II: Begroot ca. [REDACTED] euro

7. Benodigde en beoogde Governance:

De subsidieaanvraag zal worden gedaan door stichting Natuurinclusieve Landbouw. Stichting NIL fungeert als de uitvoeringsorganisatie van het Uitvoeringsprogramma NIL, dat door bovengenoemde partijen is opgesteld. Deze partijen hebben een ambtelijke werkgroep en een periodiek bestuurlijk overleg om de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma NIL te ondersteunen.

Initiatiefnemende partijen:

- Limburgse Land- en Tuinbouw Bond (opdrachtgever/projectleider/financier);
- Provincie Limburg (subsidieverstrekker);

- Rabobank (financier);
- Boerenbond Swentibold (financier) ;
- Boerenbond Zuid (financier);
- Deelnemers individuele bedrijfsadviezen (financiers);
- Wur;
- PPPAgro.

Deelnemende partijen:

- individuele agrariërs.

Adviserende en uitvoerende partijen:

- adviesbureau en kennisinstituut (WUR);
- PPPAgro;
- LLTB-projectleiders;
- stageopdracht RUG MSc-student.

8. Fasering:

Fase I:

- Informatie ophalen voor onderzoeksplan;
- Kruisbestuiving van kennis en vakmanschap;
- Aandacht voor connecties met andere projecten;
  - Groen Gas,
  - NIL,
  - Slim bemesten
  - Integraalaanpakken
  - etc.
- Creëren van toekomstperspectief voor de melkveesector in Zuid-Limburg.

Fase II:

- Praktijkonderzoek b.v. onderzoeksplan bij deelnemers.
- Onderzoek specifieke eigenschappen Lössgronden, hellingen etc.
- Onderzoek naar voordelen van agrarisch grasland voor de LPLG-doelen & toekomstperspectief voor de sector.

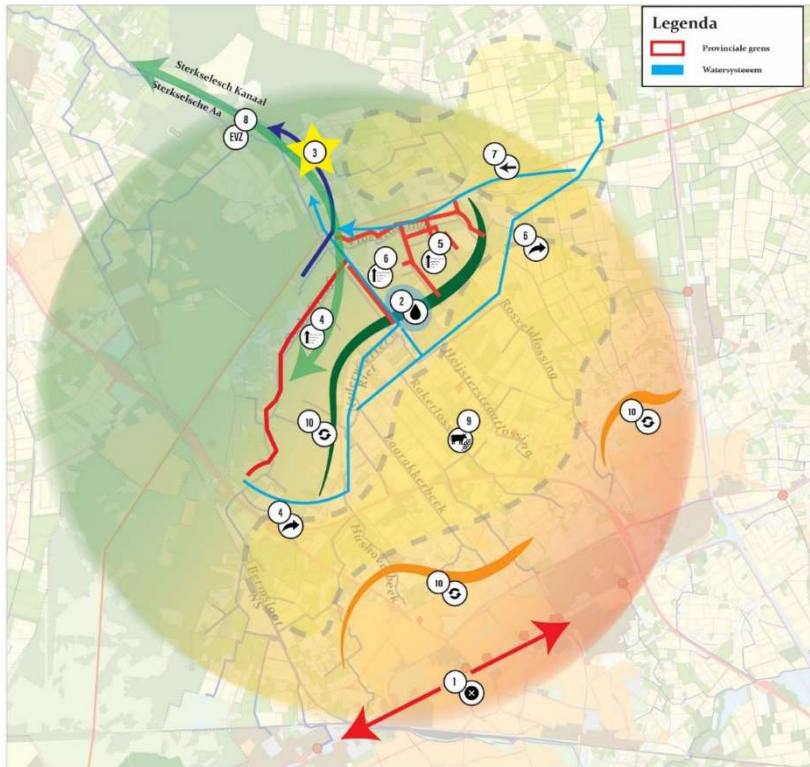
1. Projectnaam: **Weerterland - KRW- en N2000 opgaven met natuur- en wateropgaven Weerterbos en Oude Graaf**

2. Beoogd projecttrekker en andere partners: PIO Weerterland, gemeente Weert, Waterschap Limburg, Limburg Landschap, provincie Limburg, LLTB, etc.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

Het project Weerterbos / ‘ Oude Graaf’ (Weerterbos e.o.) is geïnitieerd en georganiseerd door Waterschap Limburg. Zij heeft de organisaties Waterschap Limburg, provincie Limburg, LLTB, Waterschap de Dommel, gemeente Nederweert, gemeente Weert, Natuurmonumenten, Limburgs Landschap en Bosgroep Zuid bijeen gebracht om een oplossing te vinden voor een aantal hydrologische knelpunten die het natuurbehoud en -ontwikkeling van het Weerterbos in de weg staan. Ze heeft de leiding, verslaglegging en samenstelling van een visie op basis van een aantal gezamenlijk overlegsessies in handen gegeven van de externe partij (Ingenieursbureau WSP). Het eindresultaat is een visie waar álle partijen op ambtelijk niveau consensus over hebben met de volgende maatregelen op hoofdlijnen (de nummering komt overeen met die op onderstaande kaart):

- Verkleinen inlaat gebiedsvreemd water vanuit de Zuid-Willemsvaart (1)
- Optimaliseren van regenwaterbuffers nabij het Weerterbos (2)
- Beekherstel Sterkselsche Aa (3)
- Dempden Oude Graaf en aftakking naar Nederweerder Riet (4)
- Dempden waterlopen t.h.v. Vloedlossing/Nieuwlossing (5)
- Dempden Rosveldlossing en omleiden landbouwwater richting Waterschap Aa en Maas (6)
- Herstel van verbinding tussen Kievitsbeek en Vloedlossing (7)
- Versterking van verbinding natuurgebieden (m.n. Strabrechtse Heide) (8)
- Transitie agrarische sector (9)
- Overgangszones tussen natuur-, stedelijk- en agrarisch gebied (10)

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders): natuur, water, landbouw, landschap

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:
Er is draagvlak aanwezig in de streek

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):
De financiering zou kunnen uit: Programma Natuur, reguliere middelen van het Waterschap Limburg, Regiodeal Midden Limburg, etc.

7. Benodigde en beoogde Governance:

8. Fasering:

1. Projectnaam:

Gebiedsontwikkeling Roermond Oost (GORO)

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

Stichting Ons WCL is penvoerder voor dit bottom-up project

- Werkgroep GORO bestaande uit
  - o Lokale agrariërs, Particuliere grondeigenaren, Inwoners
  - o Overige partners: Gemeente Roermond, Waterschap Limburg, provincie Limburg, Staatsbosbeheer, Natuurrijk Limburg, Nationaal Park De Meinweg

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

Locatie : Roermond-oost (gebied gelegen tussen A73 en Duitse grens en tussen NP Meinweg en Boukoul. Omvang : ca 700 ha

Een collectief van lokale ondernemers en initiatiefnemers heeft op eigen initiatief een ambitiedocument opgesteld om samen de kwaliteit van hun buitengebied te verbeteren op het terrein van water, groenblauwe dooradering en transitie van de landbouw. Het collectief is bereid om de handen uit de mouwen te steken op hun eigendommen en hebben tevens reeds overleg gevoerd met Waterschap, Gemeente Roermond, Provincie, Rijksdienst Cultureel Erfgoed, Stichting ons WCL, Nationaal Park De Meinweg en Dorpsraad Asenray. De leden van het collectief hebben een forse grondpositie in het projectgebied. In het project kan oa een extensiveringszone rondom N2000-gebied Meinweg gerealiseerd worden, klimaatmaatregelen uitgevoerd worden in het stroomgebied van de Maasnielderbeek / Spickerbroeklossing en is er ruimte voor het aanleg van nieuw bos.

Aanvullende informatie: Het project GORO is opgestart vanuit het transitieproces van het Nationaal Park De Meinweg en reeds voorgedragen als KOPLOPERSPROJECT. Het moet zorgen voor de verbinding tussen NATURA2000-gebieden MEINWEG en SWALMDAL via ecologische verbindingen en groenblauwe dooradering. Het projectgebied is een overgangsgebied (buffergebieden van Natura2000-gebied, uitloopgebied van Roermond, brongebied van de Maasnielderbeek. De Maasnielderbeek moet nog heringericht worden. Het waterschap is bezig met verkenning van scenario's. Er is een bottom-up proces opgestart met agrariërs, grondeigenaren en inwoners. Gemeente Roermond ondersteunt dit proces financieel. Er zijn landbouwgronden verworven tbv vrijwillige kavelruil. Kortom alle ingrediënten voor een succesvolle uitvoering van een gebiedsproject zijn aanwezig, behalve de (financiële) ondersteuning vanuit provincie. Dit project heeft prioriteit om te laten zien dat de betrokken partijen op lokaal niveau samen de problemen van het buitengebied willen oplossen, maar ze moeten hierbij wel gefaciliteerd en ondersteund worden!

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):

- Landbouw
  - o Structuurversterking tbv duurzame landbouw (kavelruil)
  - o Verbreding
- Natuur
  - o Stikstof
    - Beëindiging IV-bedrijf (varkenshouderij)

- Transitie melkveehouderijbedrijf
- Verplaatsing intensieve teelten uit bufferzones
- Natura2000
  - Extensivering / bufferzone rondom N2000 De Meinweg
  - Verlaging N-depositie op N2000 Meinweg + Swalmdal
- Nieuw bos + verbinding NatuurNetwerkNederland +10% dooradering
  - Ontwikkeling ecol. verbinding N2000-gebieden Meinweg – Swalmdal
  - Verbinden kleinere natuurgebieden buitengebied Asenray
  - Aanplant groenstructuren
- Water en klimaat
  - Kwaliteit
    - Bufferzone Maasnielderbeek
    - Waterlichamen oude Maasmeander versterken
  - Grondwater
    - Herstel kwelsysteem / vernatting / aanpak verdroging
- Klimaat
  - Klimaatbuffer Spikkerbroek
  - Groen zone rondom dorp Asenray
- Landschap en cultuurhistorie
  - Aanleg landschapselementen (hagen, poelen, houtwallen)
  - Aanleg voedselbos
  - Herstel cultuurhistorie

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied: veel lokaal en bestuurlijk draagvlak

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

Inhuur expertise

- GIS
- WATER
- LANDSCHAP / ONTWERP
- AMBITIEPLAN / INRICHTINGSPLAN

Communicatie

Proces

Initiatiefnemers bezitten een grote grondpositie en zijn bereid om doelen te realiseren op hun eigen grond. Er is lokaal draagvlak en energie aanwezig.

Gemeente Roermond heeft € 50.000 per jaar begroot voor ondersteuning en realisatie.

Wat is nodig

- Een gebiedsontwikkeling vraagt altijd vergunningen en aanpassingen. De meeste maatregelen kunnen zonder vergunningsprocedure gerealiseerd worden
- Groot deel kan op bestaande eigendommen reeds gestart worden.
- In het gebied zal ook de Delta Rhine Corridor gerealiseerd worden. Besluitvorming hierover is nog onduidelijk. Idem t.a.v. financiering. De aanleg kan zorgen voor een

impuls in het buitengebied welke benut kan worden. Het buistracé is gelegen in een kwelgebied. Het water kan langer vastgehouden worden en biedt ruimte aan natuurontwikkeling / extensivering. Er is informatie nodig over de impact die dit heeft op het watersysteem en de landbouw.

Expertise nodig (projectleiding, specialisten)

7. Benodigde en beoogde Governance:

8. Fasering:

FASE 0 = voorbereiding   Deze fase is gereed.

Er is een werkgroep opgericht met stakeholders uit het gebied die samen aan de kar willen trekken om er voor te zorgen dat het in hun gebied fijn is om te wonen, ondernemen en recreëren. Samen zijn zij bereid om uitvoering te geven aan maatregelen om de opgaven voor hun gebied te realiseren. Er is reeds gestart met uitvoering van kleine projecten zoals het herstel van een recreatief uitkijkpunt, aanleg van landschapselementen en de voorbereidingen van een vrijwillige kavelruil (goede ruilgrond is verworven).

<i>FASE 1 = concretiseren van de opgaven voor het gebied 2025</i>	<i>Q2 2025</i>	<i>-</i>	<i>Q3</i>
---	----------------	----------	-----------

<i>FASE 2 = Ambitieplan / inrichtingsplan opstellen 2026</i>	<i>Q4 2025</i>	<i>-</i>	<i>Q2</i>
--	----------------	----------	-----------

<i>FASE 3 = Uitvoering 2026</i>	<i>Q1 2025</i>	<i>-</i>	<i>Q4</i>
-------------------------------------	----------------	----------	-----------

In het bottom-up proces worden projecten zo snel mogelijk tot uitvoering gebracht om draagvlak te creëren en te behouden. Dit betreffen no-regret maatregelen.

Er is met de gemeente Roermond een uitvoeringsovereenkomst afgesloten die loopt tot en met 2026. Getracht wordt zoveel mogelijk maatregelen in deze periode af te ronden.

1. Projectnaam: **Haeselaarsbroek** (er komt nog een fiche van XXXXXXXXXX)
2. Beoogd projecttrekker en andere partners: Waterschap Limburg, gemeente Echt-Susteren, Bosgroep Zuid-Nederland, LLTB, Natuurrijk Limburg, Staatsbosbeheer, individuele agrariërs, Samenwerking Limburgse Maasterrassen
3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:
Het project Haeselaarsbroek ligt in het brongebied van de Pepinusbeek. Er liggen hier kansen om het brongebied en daarmee het watersysteem te herstellen. Abdij Lilbosch past in een zeer extensief landbouwgebied met nadruk op natuur en agrarische natuurbeheer. De gemeente Echt-Susteren heeft een grote grondpositie in het gebied.
Het gebied is gelegen onderaan de steilrand. Er ontstaat hier kwel. Hier ontstaat de Pepinusbeek. Het project biedt kansen voor waterkwaliteit en kwantiteit, klimaatadaptatie, versterking biodiversiteit, versterking Natura2000-gebieden
Het project is ook reeds als KOPLOPERSPROJECT ingediend. In het gebied zijn veel agrariërs op leeftijd zonder bedrijfsopvolging. Er liggen hier kansen voor de transitie van de landbouw / duurzame landbouw.
4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):
5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:
6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):
Programma Natuur, RpmL, reguliere middelen van het Waterschap Limburg, Regiodeal Midden Limburg
7. Benodigde en beoogde Governance:
8. Fasering:

1. Projectnaam: **Beekdalen in Midden- en Zuid-Limburg - Geleenbeek, Middelsgraaf, Rode Beek (Susteren), Roggelsebeek, Vlootbeek-Benedenloop, Worm, Uffelsebeek, Haelensebeek, Itterbeek en Thornerbeek en Lingsforterbeek**
2. Beoogd projecttrekker en andere partners:
3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:
4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):
5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:
6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):
7. Benodigde en beoogde Governance:
8. Fasering:

Beschrijving (kort & globaal)

1. Projectnaam: **Programma Stroomgebied Geul – waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid, hittestress, CO₂-vastlegging, voorkomen erosie, voorkomen run off, koppeling aan klimaatadaptatie en klimaatmitigatie**
2. Beoogd projecttrekker en andere partners: Waterschap Limburg, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Limburgs Landschap, LLTB, gemeenten in Zuid-Limburg, provincie Limburg
3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:
4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders): Waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid, klimaatadaptatie, CO₂-vastlegging, voorkomen runoff, klimaatmitigatie
5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:
Ja, zie o.a. de betrokkenheid bij Natuurkracht, en bij het project in het Noordal. Zie tevens de inzet op Water in Balans; en de inzet op Waterveiligheid en Ruimte Limburg. Ook is er grensoverschrijdend draagvlak
6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):
Financiering middels: WRL, Programma Natuur, Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied, reguliere middelen van het Waterschap Limburg, Aanvalsplan Landschap, ANLb
7. Benodigde en beoogde Governance:
8. Fasering:

Beschrijving (kort & globaal)

1. Projectnaam: **Verbinding Vrakelberg - Imstendrade**
2. Beoogd projecttrekker en andere partners: Provincie Limburg, Waterschap Limburg, TBO's, gemeenten en individuele agrariërs
3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:
4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders): Ecologisch connectiviteit, biodiversiteit
5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:
6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen): Programma Natuur
7. Benodigde en beoogde Governance:
8. Fasering:

Beschrijving (kort & globaal)

1. Projectnaam: **Revitalisering Ijzerenbos**
2. Beoogd projecttrekker en andere partners: Natuurmonumenten, provincie Limburg, Waterschap Limburg, gemeente Echt-Susteren, individuele agrariërs
3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:
4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):
Hydrologisch herstel, ecologische connectiviteit, biodiversiteit
5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:
6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):
7. Benodigde en beoogde Governance:
8. Fasering:

Beschrijving (kort & globaal)

1. Projectnaam: **Kwaliteit Moeselpeel**
2. Beoogd projecttrekker en andere partners: Natuurmonumenten, Waterschap Limburg, gemeente Weert, provincie Limburg, LLTB, individuele agrariërs, Bosgroep Zuid Nederland
3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:
4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):
Klimaat, Hydrologisch herstel, ecologische connectiviteit, biodiversiteit
5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:
Draagvlak is aanwezig (gevorderd stadium)
6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):
7. Benodigde en beoogde Governance:
8. Fasering:

Beschrijving (kort & globaal)

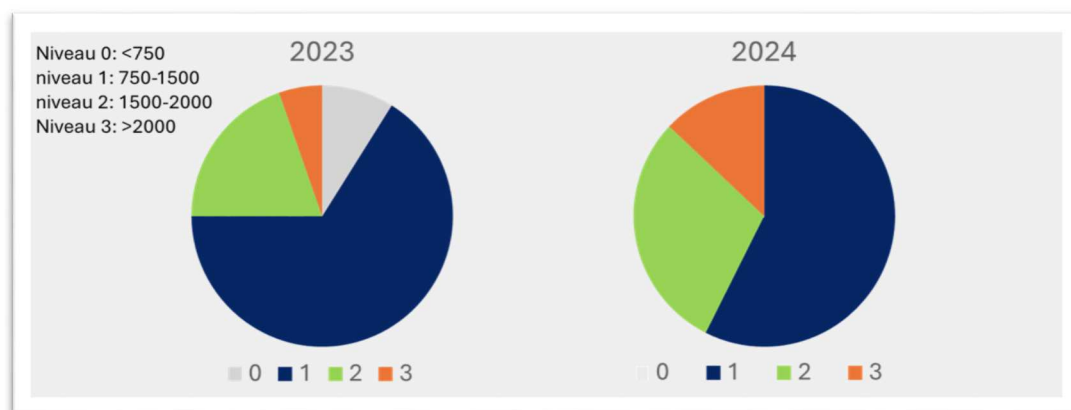
1. Projectnaam: **Kwaliteit van Hulsbergerbeekje**
2. Beoogd projecttrekker en andere partners: Natuurmonumenten, Waterschap Limburg, LLTB, gemeente Beekdaelen, Staatsbosbeheer, individuele agrariërs
3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:
4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):
Klimaat, hydrologisch herstel, ecologische connectiviteit, biodiversiteit
5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:
6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):
7. Benodigde en beoogde Governance:
8. Fasering:

De Limburgse Biodiversiteitsmonitor (LBM) is een instrument om op bedrijfsniveau in beeld te brengen hoe een bedrijf bijdraagt aan doelen en opgaven ten aanzien van bodem, water, biodiversiteit en landschap. De LBM is opgebouwd uit een set landelijk ontwikkelde kritische prestatie indicatoren (KPI's), die jaarlijks ingevuld worden om de ontwikkeling van bedrijven te volgen (zie figuur 1). De LBM geeft de deelnemer inzicht waar verbeterpunten zijn, en door het jaarlijkse bezoek van een adviseur kan hier concreet invulling aan gegeven worden. Daarnaast is de behaalde score op de LBM bepalend voor de aanmoedigingspremie die de deelnemer ontvangt, om hiermee verdere stappen te faciliteren.

KPI 's Melkvee	KPI's Akkerbouw
Weidegang	% Rustgewassen
N-bodemoverschot	Organischestofbalans
Gebruik stikstofkunstmest	Stikstofbedrijfsoverschot
Ammoniakuitstoot	Milieubelasting GWB
Eiwit van eigenland	% Bodembedekking
Blijvend Grasland	Carbon Footprint
Broeikasgasemissie	Natuur- en landschapsbeheer
P-bodemoverschot	Gewasdiversiteit
Eiwit in het melkvee rantsoen	
Percentage (agrarisch) natuurbeheerland (%)	
Percentage kruidenrijk grasland (%)	
Percentage groen-blauwe dooradering (%)	
Gebruik gewasbeschermingsmiddelen	

Figuur 1: voor de melkveehouderij en akkerbouw is een KPI-set beschikbaar

Momenteel is voor de melkveehouderij en akkerbouw een KPI-set beschikbaar, en wordt al bij 80 Limburgse ondernemers de LBM ingevuld. In 2025 alweer voor het 3^e jaar. Bij de melkveehouderij zien we een stijging in de behaalde score van jaar 1 op 2, bij vrijwel alle deelnemers (zie figuur 2), wat ons het vertrouwen geeft dat we hiermee een goed instrument hebben om ondernemers te begeleiden en faciliteren naar een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering.

Figuur 2: op basis van de behaalde punten worden de deelnemers ingedeeld in een van de vier niveau's van natuurinclusieve landbouw. We zien van 2023 op 2024 een verschuiving richting een hoger niveau.

10. Projectnaam: Limburgse Biodiversiteitsmonitor

11. Beoogd projecttrekker en andere partners:

De Limburgse Biodiversiteitsmonitor is onderdeel van het Uitvoeringsprogramma NIL, opgesteld door een coalitie van partijen, ook wel de 'coalitie voor nieuw perspectief' genoemd, waarin de Stichting Natuurinclusieve Landbouw, de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), BioLogisch Limburg, Coöperatie Natuurrijk Limburg, Stichting Natuur en Milieufederatie Limburg, provincie Limburg, Wageningen University & Research, HAS Green Academy en Waterschap Limburg deelnemen.

De Limburgse Biodiversiteitsmonitor wordt uitgevoerd door de LLTB.

12. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

We willen aan de slag met 300 ondernemers, aanvullend op de 80 huidige deelnemers. Momenteel is voor de melkveehouderij en akkerbouw al een KPI-set beschikbaar. Daarnaast zijn we aangesloten bij ontwikkelingen voor de fruitteelt (incl. wijnbouw) en graasdierhouderij. Zodra deze KPI-sets praktijkrijp zijn, willen we deze ook gaan inzetten. Het project bestaat uit verschillende onderdelen:

- Werving
Via verschillende kanalen, o.a. via de betrokken partijen, en andere projecten (zoals Groen als Gras), wordt het project onder de aandacht gebracht om deelnemers te werven. Momenteel is er al een wachtlijst van bedrijven waar we meteen zouden kunnen beginnen.
- Bedrijfsbegeleiding
Ieder bedrijf wordt jaarlijks bezocht gedurende de looptijd van vier jaar. Tijdens dit bezoek wordt de LBM ingevuld, en wordt de deelnemer op basis hiervan voorzien van advies door een van de adviseurs. Daarnaast is er budget opgenomen voor extra begeleiding indien een deelnemer aanvullende vragen heeft, bijvoorbeeld over omschakeling naar biologische landbouw, bodemgezondheid, aanleg van landschapselementen/agroforestry etc.
- Aanmoedigingspremie
Op basis van de jaarlijkse LBM-score wordt de aanmoedigingspremie bepaald die de ondernemer ontvangt. Via deze systematiek ontvangen deelnemende boeren een vergoeding voor het aantal punten dat ze scoren, wanneer ze een bepaalde stijging weten te realiseren en wanneer ze boven een bepaald aantal punten zitten.

Om het aantal punten te laten stijgen, zullen de deelnemers maatregelen treffen, bijvoorbeeld door aanpassingen van het bouwplan of graslandmanagement, natuurbeheer, of andere aanpassingen in de bedrijfsvoering (zoals meer weidegang, optimalisatie van bemesting of niet-kerende grondbewerking). Een deel van deze maatregelen resulteren in meerkosten (Beldman, 2019¹), waar voor een klein deel aan tegemoed gekomen wordt via de aanmoedigingspremie.

De aanmoedigingspremie bestaat uit 3 onderdelen:

Aanmoedigingspremie		
Basispremie	€ 1	per punt van de LBM
Inspanningsbonus	€ 1.000	Bij stijging van 500 punten
Resultaatbonus	€ 1.500	Bij >1500 punten in laatste jaar
Resultaatbonus	€ 2.000	Bij >2000 punten in laatste jaar

De resultaatbonus belooft deelnemers voor het opschuiven naar het volgende niveau van NIL:

Niveau's	
0	0 - 750
1	750 - 1500
2	1500 - 2000
3	2000 - 2500

Deze aanmoedigingspremie komt bij de Limburgse agrariër terecht en stimuleert rechtstreeks en effectief de ontwikkeling van natuurinclusieve landbouw. Uitgaande van gemiddeld 40 ha per bedrijf, wordt met dit project 12.000 ha meer natuurinclusief.

13. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):

Doordat een integrale set van KPI's wordt gebruikt, wordt naar verschillende doelen gekeken, zodat de ondernemer de vrijheid heeft zelf in vulling te geven aan zijn duurzaamheidsstrategie.

Het Louis Bolk Instituut heeft de Brabantse Biodiversiteitsmonitor beoordeeld op doelbereik, wat heeft geleid tot onderstaande tabel:

KPI's BBM	Betere bodem-vitaliteit	Minder ammoniak	Betere water-kwaliteit	Water-kwantiteit	Meer bio-diversiteit
Meer blijvend grasland	+++	0	+++	- / ++	++
Meer eiwit van eigen land	++	- / +	+	- / +	+
Lager N-bodemoverschot	+	+	+++	+	+
Lagere broeikasgasemissie per kg melk	0	0	0	0	0
Lagere ammoniakuitstoot per hectare	0	+++	0	0	+
Meer (agrarisch) natuurbeheerland	+	- / +	++	+++	+++
Meer kruidenrijk grasland	+++	0	+	+++	++
Meer groen-blauwe dooradering	+	0	++	+	+++
Lager gebruik gewasbeschermingsmiddelen	+	0	++	0	++
Lager gebruik stikstof-kunstmest	+	+	++	+	++
Lager P-bodemoverschot	0	0	+++	0	+
Meer weidegang (uur/jaar)	+	++	-	0	++
Minder eiwit in rantsoen	0	++	+	0	0

Hier is goed te zien dat door de integrale benadering op alle doelen (bodem, stikstof, water en biodiversiteit/landschap) gestuurd wordt.

14. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

De huidige 80 deelnemers zijn heel enthousiast. Ze krijgen inzichten die ze eerder niet hadden, en de stijging in aantal punten laat zien dat ze deze inzichten omzetten in daden. De wachtrij van potentiële deelnemers laat zien dat er behoefte is aan een dergelijk tool, zodat ze eindelijk grip krijgen op de stappen die ze kunnen zetten.

15. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

Limburgse Biodiversiteitsmonitor	
Aanmoedigingspremie (€/jaar)	
Melkvee	
Akkerbouw/tuinbouw	
Fruittelers/wijnbouw	
Graasdieren	
Overig	
Totaal deelnemers	✓
Uitvoering LBM en bedrijfsbegeleiding	
uur per deelnemer / jaar	
uurtarief	
Organisatiekosten	
Endtotaal	

16. Benodigde en beoogde Governance:

De subsidieaanvraag zal worden gedaan door stichting Natuurinclusieve Landbouw. Stichting NIL fungeert als de uitvoeringsorganisatie van het Uitvoeringsprogramma NIL, dat door bovengenoemde partijen is opgesteld. Deze partijen hebben een ambtelijke werkgroep en een periodiek bestuurlijk overleg om de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma NIL te ondersteunen.

17. Fasering:

Ondernemers nemen voor vier jaar deel aan dit project. In het eerste jaar van deelname wordt met de LBM een nul-situatie vastgelegd. Op basis van deze score wordt een verbeterplan opgesteld. In totaal zijn 2500 punten te behalen, met als streven om 500 punten te stijgen gedurende de looptijd. Hier krijgen de deelnemers drie jaar de tijd voor. Door jaarlijks de LBM uit te voeren wordt de voortgang bijgehouden.

2025: nul-meting

2026: LBM-score jaar 1

2027: LBM-score jaar 2

2028: LBM-score jaar 3

1. Projectnaam:

WaterWinst

Opschaling nitraat residu metingen

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

LLTB Belangenbehartiging

■■■■■■■■■■, projectleider

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

Achtergrond

Het Nederlandse mestbeleid richt zich zowel op de productie als toepassing van mest en meststoffen. Het hoofddoel is om de verspreiding van nutriënten in het milieu te voorkomen via het reguleren van de toepassing van mest. In de dagelijkse praktijk is het mestbeleid voor agrariërs vooral een kwestie van 'mestboekhouden'. Dit houdt in dat op bedrijfsniveau de getallen rondom mest binnen de geldende regels en 'onder de streep' moeten kloppen. Voor de situatie op perceelniveau is te weinig aandacht. De wettelijk beschikbare bemestingsruimte wordt volledig benut.

Voor zowel veehouders als akkerbouwers is het aanwenden van mest op dit moment een vorm van 'inkomsten' en is 'mestboekhouden' vooral een korte termijn kosten- en batenstrategie. Naast de agrariër zelf is ook de hele keten hierop ingericht. De agronomie als geheel staat op de tweede plaats. Met als gevolg dat de normen voor de Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn water niet worden gehaald.

We zitten vast in een vicieuze cirkel: geen verbetering betekent nieuw generiek beleid met maatregelen, die vervolgens de gebiedsspecifieke restopgaven voor de waterkwaliteit onvoldoende aanpakken, waarna nog meer generieke maatregelen volgen, terwijl ondernemers juist naar doelsturing willen.

Het bepalen van het nitraatresidu in de landbouwbodem is een goede indicator voor de efficiëntie van stikstofbenutting uit mest en uitspoeling van nutriënten naar grond- en oppervlaktewater.

Onze ambitie is dat doelsturing een volwaardig alternatief wordt van het huidige generieke beleid.

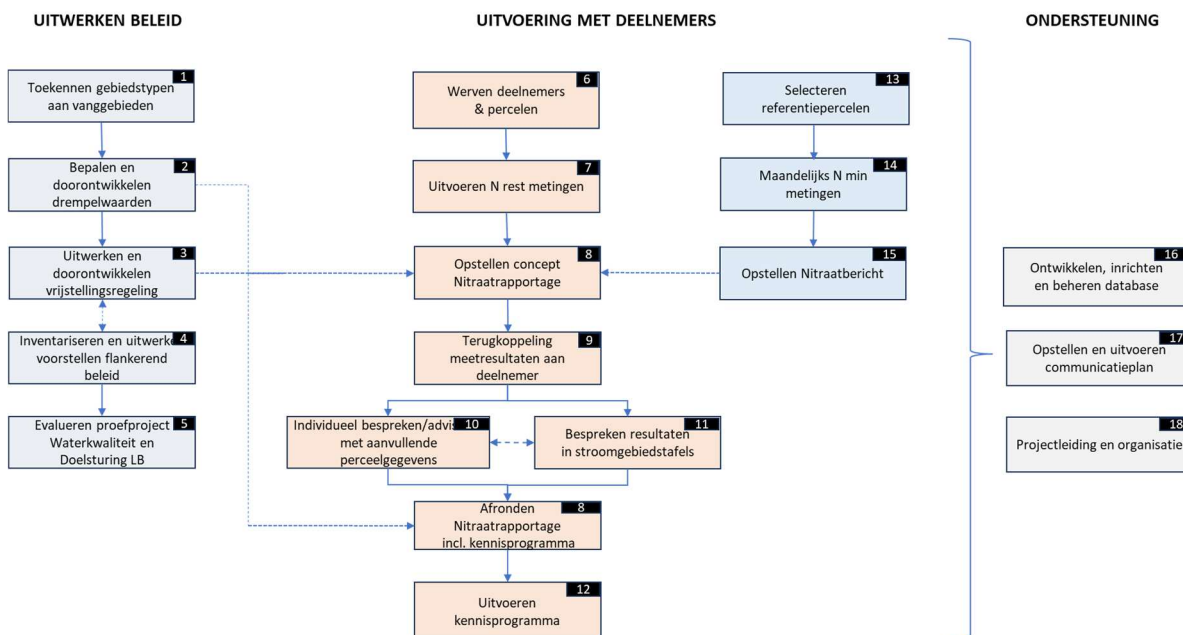
Doelen

Tijdens het 8e Nederlandse Actieprogramma Nitraatrichtlijn (NAP) willen we in Limburg ervaring opdoen met doelsturing. Centraal staat het ontwikkelen van een werkwijze op basis van nitraatresidu-metingen (N-min metingen) op perceelsniveau gekoppeld aan gebiedsspecifieke drempelwaarden en een systeem van bijpassende vrijstellingen van generiek beleid.

Aanpak

De eerste jaren werken we ook aan bewustwording. Het blijkt dat veel ondernemers nauwelijks inzicht hebben in de hoeveelheid stikstof die na de teelt nog in de bodem zit. Dit geldt niet alleen voor landbouwpercelen. Er is ook weinig inzicht in het nitraatresidu in natuurpercelen.

Daarnaast is behoefte aan een **kennisprogramma en de inzet van bodemcoaches**. In de praktijk ervaring opdoen om het nitraatresidue zo laag mogelijk te houden. Denk aan Grondig Boeren met maïs, prei en aardappels, bemesten op maat, precisiebemesting, bladbemesting, inzet van bio-stimulanten etc. Belangrijk is om op gebiedsniveau de juiste maatregelen te nemen.

We richten op 3 pijlers:

- **Beleid** (juiste bemonsteringsstrategie, juiste modellen, vertaling naar beleid etc). Dit wordt met name door BO akkerbouw op landelijk niveau uitgewerkt.
- **Uitvoering**: Het meten van het nitraatresidue in landbouw en natuurpercelen en daaraan gekoppeld het kennisprogramma.
- **Communicatie**

Dit projectidee heeft betrekking op de "uitvoering met deelnemers" en "communicatie"

Globale aanduiding gebied:

In principe is dit een provincie dekkend project, waarbij we extra aandacht hebben voor de grondwaterbeschermingsgebieden en rond de Natura 2000 gebieden.

We werken op stroomgebiedsniveau (40 stroomgebieden in Limburg). Bij het vaststellen van de prioriteitsvolgorde kijken we als eerste naar gebieden waar de agrarische opgave het grootst is.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):

Het doel van het project is om het nitraatgehalte in grond- en oppervlaktewater te verlagen.

Het project sluit aan bij de doelen van het Landelijk Gebied op het vlak van: Landbouw, Natuur, Water, Stikstof (in grond- en oppervlaktewater)

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Er is draagvlak in het gebied. Vanaf 2022 worden de Nmin metingen uitgevoerd. in onderstaande tabel staat het aantal percelen vermeld waarop afgelopen jaren metingen zijn verricht, aangevuld met de ambitie voor de komende jaren. Dit plan ligt startklaar om verder te worden uitgevoerd.

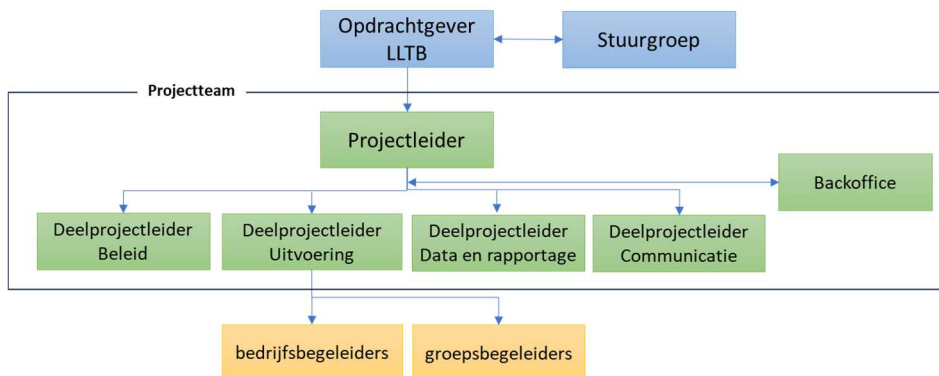
Wettelijke Grondsoort	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
klei		34	89					
löss	265	182	279					
zand	177	175	364					
totaal	442	391	732	1.400	3.000	3.000	3.000	3.000

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

Indicatieve begroting tot en met 2029

Uitwerken beleid		
1-5 inhuur deskundigen		
Jaarlijkse N min metingen + kennisprogramma		
6 Werven percelen		
7 Uitvoeren metingen		
8 Opstellen nitraatrapportage en kennisprogramma		
9 Terugkoppeling naar deelnemer		
10 Bedrijfsbezoek en inventariseren aanvullende gegevens		
11 Bespreken resultaten in gebiedstafels		
12 Uitvoeren kennisprogramma		
Nitraatbericht		
13 Selecteren percelen		
14 Metingen		
15 Schrijven en versturen nitraatbericht		
Ondersteuning		
16 Ontwikkelen, inrichten en beheren database		
17 Opstellen en uitvoeren communicatieplan		
18 Organisatie		
totaal ex BTW		
BTW		
Totaal Incl BTW		

7. Benodigde en beoogde Governance:

Als initiatiefnemende partijen wordt gedacht aan:

- Limburgse Land- en Tuinbouw Bond (opdrachtgever/projectleider/voorzitter stuurgroep);
- Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur;

- Provincie Limburg;
- Waterschap Limburg;
- Waterleidingmaatschappij Limburg (WML).

Als deelnemende partijen zijn voorzien:

- individuele agrariërs;
- Cumela (branche-organisatie agrarische ondernemers);
- Agrodīs (branche-organisatie toeleveranciers);
- Afnemende organisaties (zoals Cosun)

Als adviserende en uitvoerende partijen zijn voorzien:

- adviesbureaus en kennisinstituten (zoals WUR, Deltares, RIVM);
- milieulaboratoria;
- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.

8. Fasering:

(lichtgroen = ontwikkel- of uitvoeringsfase, dondergroen = mijlpaal (concept)resultaat/product)

Activiteiten	2025	2026	2027	2028	2029
UITWERKEN BELEID					
1. Toekennen gebiedstype aan vanggebieden					
2. Bepalen en doorontwikkelen drempelwaarden					
3. Uitwerken voorstel vrijstellingsregeling					
4. Uitwerken voorstellen flankerend beleid					
5. Evalueren proefproject Limburg					
UITVOERING MET DEELNEMENDE AGRARIËRS					
6. Werven deelnemers en percelen					
7. Uitvoeren nitraatresidu-metingen					
8. Opstellen nitraatrapportage en Kennisprogramma (jr)					
9. Terugkoppelen meetgegevens aan deelnemers					
10. Bespreken resultaten individueel en advisering					
11. Bespreken resultaten in stroomgebiedstafels					
12. Uitvoeren kennisprogramma					
13. Selecteren referentiepercelen					
14. Meten nitraatresidu in referentiepercelen (m)					
15. Opstellen en verspreiden nitraatbericht in LB (m)					
ONDERSTEUNING MET DATABEHEER, COMMUNICATIE EN PROJECTBEHEERSING					
16. Ontwikkelen, inrichten en beheren database					
17. Opstellen en uitvoeren communicatieplan					
18. Projectleiding en organisatie					

Bijlage 1 Stroomgebieden + grondwaterbeschermingsgebieden

